

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Katedra kulturních a náboženských studií

Analýza české integrační politiky

Bakalářská práce

Autor: Karel Mlejnek
Studijní program: B 6107 – Humanitní studia
Studijní obor: Transkulturní komunikace
Vedoucí práce: Mgr. Petr Macek, Ph.D.
Oponent práce: Mgr. Luděk Jirka, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor:	Karel Mlejnek
Studium:	P15K0330
Studijní program:	B6107 Humanitní studia
Studijní obor:	Transkulturní komunikace
Název bakalářské práce:	Analýza české integrační politiky
Název bakalářské práce AJ:	Analysis of Czech Integration Policy

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Tato bakalářská práce si klade za cíl analyzovat vývoj a charakteristické rysy české migrační a integrační politiky s důrazem na období po vstupu České republiky do Evropské unie. Teoretické pozadí práce tvoří diskuze o migrační a integrační politice, pluralismu a multikulturalismu. Práce se zabývá daným tématem v kontextu migrační vlna v Evropě v roce 2015. Věnuje se především migračnímu právu Evropské unie ve vztahu k jednotlivým členským státům, jejich reakcím na migrační krizi a postojům České republiky k této situaci. Závěr práce je věnován české integrační politice a budoucím trendům jejího směřování.

Dočkal, V. Fiala, P., Kaniok, P. (eds.). Česká politika v Evropské unii: Evropský integrační proces a zájmy České republiky. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN: 80-210-4076-9 Lacina, L., Ostřížek, J. a kol. Učebnice evropské integrace. Brno: Barrister a Principal, 2011. ISBN: 978-80-87474-31-0 Majer, R. Malé státy v EU: Příklad České republiky. Brno: Masarykova univerzita, 2015. ISBN: 978-80-210-7992-2 Malíř, J. a kol. Česká republika v Evropské unii (2004-2009): Institucionální a právní aspekty členství. Praha: Ústav státu a práva, 2009. ISBN: 978-80-904024-2-3 Robejšek, P. Odstíny změny: Evropská krize a české národní zájmy. Praha: Nakladatelství Novela bohemia, 2017. ISBN: 978-80-87683-80-4

Garantující pracoviště:	Katedra kulturních a náboženských studií, Pedagogická fakulta
Vedoucí práce:	Mgr. Petr Macek, Ph.D.
Oponent:	Mgr. Luděk Jirka, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce:	29.3.2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Praze dne 17. 3. 2020

.....

Anotace

MLEJNEK, Karel. *Analýza české integrační politiky*. Hradec Králové : Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2020. 48 s. Bakalářská práce.

Tato bakalářská práce si klade za cíl analyzovat vývoj a charakteristické rysy české migrační a integrační politiky s důrazem na období po vstupu České republiky do Evropské unie. Teoretické pozadí práce tvoří diskuze o migrační a integrační politice, pluralismu a multikulturalismu. Práce se zabývá daným tématem v kontextu migrační vlny v Evropě v roce 2015. Věnuje se především migračnímu právu Evropské unie ve vztahu k jednotlivým členským státům, jejich reakcím na migrační krizi a postojům České republiky k této situaci. Závěr práce je věnován české integrační politice a budoucím trendům dalšího směřování.

Klíčová slova: integrace, migrace, kultura, integrační politika, Česká republika, Evropská unie.

Annotation

MLEJNEK, Karel. Analysis of Czech integration policy. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2020. 48 pages. Bachelor Thesis.

This bachelor thesis aims to analyze the development and accept characteristic features of Czech migration and integration policy with an emphasis on the period after the Czech Republic's accession to the European Union. The theoretical background of the thesis is formed by discussions on migration and integration policy, pluralism and multiculturalism. The Bachelor Thesis is based on the Migration Wave in Europe in 2015. It deals with the probable migration law of the European Union in relation to individual states, their responses to the migration crisis and the Czech Republic's attitudes to this situation. The conclusion of the thesis is verified by the Czech integration policy and future trends of further direction.

Keywords: integration, migration, culture, integration policy, Czech Republic, European Union.

Poděkování

V souvislosti se zpracováním bakalářské práce bych touto cestou rád poděkoval vedoucímu práce panu Mgr. Petru Mackovi, Ph. D., za jeho spolupráci při tvorbě této závěrečné práce.

Obsah bakalářské práce

Ú V O D	8
1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA PRÁCE	10
1.1 Migrační politika	10
1.2 Integrovaná politika.....	11
1.3 Kultura	12
1.4 Otevřená společnost.....	13
1.5 Pluralismus	13
1.6 Multikulturalismus.....	15
2 MIGRAČNÍ PRÁVO EVROPSKÉ UNIE VE VZTAHU K ČLENSKÝM STÁTŮM.....	17
2.1 Realizace a aplikace migrační či integrované politiky Evropské unie	19
2.2 Trend sblížení integrovaných politik jednotlivých států západní Evropy	21
3 MIGRAČNÍ VLNA A JEJÍ PRIMÁRNÍ DOPADY NA EVROPSKOU INTEGROVANÍ POLITIKU	23
3.1 Kvóty pro přerozdělování migrantů členských států Evropské unie	24
3.2 Dopad migračních vln na Schengenský prostor	26
4 IMIGRAČNÍ POLITIKA ČESKÉ REPUBLIKY V RÁMCI SOUČASNÉ KRIZE EVROPSKÉ UNIE.....	28
4.1 Imigrační politika České republiky a zájmy českého státu	29
4.2 Imigrační a migrační politika České republiky po vstupu do Evropské unie.....	29
4.3 Současná migrační a integrovaná politika v České republice	32
5 ČESKÁ INTEGROVANÍ POLITIKA A JEJÍ BUDOUCÍ TRENDY A SMĚŘOVÁNÍ.....	39
Z Á V Ě R.....	42
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	44
Literatura	44
Elektronické zdroje.....	47

Ú V O D

Cílem bakalářské práce je především zjistit, zda integrační a imigrační politika České republiky ve stávající podobě koresponduje se zájmy a směřováním české společnosti a zda je vůbec tato politika přiléhavá v kontextu aktuálního evropského vývoje a k jeho integračním a migračním snahám.

Vstup České republiky do Evropské unie znamenal bezesporu významnou událost pro české občany a signalizoval, že Česká republika se po svém dřívějším vstupu do Severoatlantické aliance definitivně zařadila mezi moderní západní demokracie, založené na evropské kooperaci a koordinaci.¹ Vstup naší země do Evropské unie ovšem znamenal i určité rozpolcení tuzemské veřejnosti, neboť výhody členství nebyly českou politickou reprezentací českým občanům adekvátně vysvětleny a naproti tomu nevýhody členství v Evropské unii byly permanentně opakovány. Kromě globální ekonomické a finanční krize, která zasáhla i členské státy Evropské unie, představovala jako zlomové období pro budoucí vývoj a směřování Evropské unie rovněž migrační krize, související nejen s ekonomickými migranty, ale také s uprchlíky a nejednotnou ochranou evropských zájmů ze strany národních i unijních politiků.

Metodologicky práce vychází z analýzy veřejné politiky, konkrétně z analýzy české a evropské migrační politiky. Analýza a tvorba veřejné politiky má mnoho podob a probíhá na různých místech a úrovních. Její součástí je analýza konkrétního sociálního problému, návrh řešení tohoto problému, rozpracování navrženého řešení, realizace navržených řešení a zhodnocení jejich účinnosti.²

Vedle metody analýzy veřejných politik je k vypracování této bakalářské práce aplikována ještě metoda komparativní, která je založena na srovnávání názorů jednotlivých odborníků na problematiku analýzy české integrační politiky, přičemž tyto názory jsou systematicky konfrontovány s názory a zjištěnými poznatky autora této bakalářské práce. Kromě metody komparativní pak byla využita rovněž metoda deskriptivní a také metoda analogie, spočívající v hledání zákonitostí, určitých pravidelností a jednotvárností různých jevů, kdy metoda

¹ MALÍŘOVÁ, E., FRÜHBAUEROVÁ, P., HRUBANOVÁ, K. a kol. *Lidé v pohybu: Metodika pro práci s tématy uprchlictví a migrace*. 1. vyd. Praha: Junák, Tiskové a distribuční centrum a Na Zemi, 2016. ISBN: 978-80-7501-098-8

² VESELÝ, A., NEKOLA, M. (eds.). *Analýza a tvorba veřejných politik: Přístupy, metody a praxe*. 1. vyd. Praha. Sociologické nakladatelství (SLON), 2007. ISBN: 978-80-86429-75-5 str. 7

analogie následně umožňuje jednak přiblížení nebo přechod z jednoho jevu na druhý a jednak také konkrétní navazování, a to z jednotlivých částí na určitý celek.³

Jedním z projevů současné propojenosti, která spojuje blízké a vzdálené, je fakt, že lidé migrují. Uprchlíctví a migrace jsou témata, která jsou součástí naší každodennosti. Uprchlíctví a migrace jsou současně příkladem kontroverzního tématu – nedává jasné odpovědi, vzbuzuje silné emoce a rozděluje společnost. V současné době se navíc uprchlíctví a migrace stává tématem politickým a ideologickým.⁴

Předmětem této bakalářské práce je tedy právě problematika uprchlíctví a migrace, respektive česká integrační politika a její analýza. Bakalářská práce je rozdělena na dvě základní části. V první části této bakalářské práce je pozornost zaměřena na integrační politiku České republiky v kontextu členství v Evropské unii. Nejprve jsou uvedeny teoretické aspekty pluralismu, multikulturalismu a otevřené společnosti. Následně se zaměříme na migrační právo Evropské unie ve vztahu k členským státům. V závěru teoretické části bakalářské práce pak je pozornost věnována migrační vlně a jejímu primárnímu dopadu na evropskou integrační politiku.

Druhá část bakalářské práce se následně věnuje integrační politice České republiky v rámci současné krize Evropské unie. Pro relevantní pochopení dané problematiky bylo ovšem nezbytné, nejprve poukázat na integrační a migrační politiku České republiky po vstupu do Evropské unie, a teprve poté bylo umožněno analyzovat stávající migrační a integrační politiku České republiky.⁵

V závěru praktické části bakalářské práce byla pozornost věnována budoucím trendům a dalšímu směřování tuzemské imigrační politiky.

³ VESELÝ, A., NEKOLA, M. (eds.). *Analýza a tvorba veřejných politik: Přístupy, metody a praxe*. 1. vyd. Praha. Sociologické nakladatelství (SLON), 2007. ISBN: 978-80-86429-75-5. str. 9

⁴ The Module Lecture Guide (updated). In: *Člověk v tísni*; [online]. [cit. 2019-10-04] Dostupné z: <https://www.clovekvtsni.cz/media/publications/674/file/1482421626-prirucka-mlg-5.pdf>

⁵ Člověk v tísni k problematice uprchlíků a migrace. In: *Člověk v tísni*; [online]. [cit. 2019-10-14] Dostupné z: <https://clovekvtsni.cz/kdo-jsme/tiskove-zpravy>

1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA PRÁCE

Primární metoda, která byla v rámci zpracování této bakalářské práce aplikována, je metoda analýzy veřejných politik, neboť právě tato metoda se svou povahou, charakterem, ale také s ohledem na formulovaný cíl mé závěrečné práce, jeví jako metoda zřejmě nejvhodnější.

Problematika integrace a migrace cizinců úzce souvisí s celou řadou základních pojmů, s nimiž standardně pracuje politologie, sociologie, ekonomie, právo a jiné vědní obory. Proto v podkapitolách budou tyto pojmy podrobněji vysvětleny. Ony pojmy a termíny demonstrují přístup k určitému sociálnímu či společenskému jevu a odrážejí rozličné pohledy na danou problematiku. V souvislosti s migrační a integrační politikou lze hovořit zejména o pluralismu, multikulturalismu, principech a zásadách otevřené společnosti. Tyto pojmy fakticky poukazují na možná východiska migrace a integrace a také na aspekty soužití většinového obyvatelstva na straně jedné a migrujících cizinců na straně druhé v rámci příslušného společenství.⁶

1.1 Migrační politika

Termín migrace označuje přesouvání nejen celých skupin obyvatelstva, ale i jednotlivců z jednoho geografického místa na druhé. Tento sociální jev je nezbytné rozčlenit na *emigraci*, *imigraci* a *reemigraci*.

Emigrace spočívá v opuštění vlastního státu s cílem usadit se v jiném státě, kdežto *imigrace* označuje překročení hranic určitého státu za účelem usazení se v něm. *Reemigrace* označuje návrat do vlastního státu.⁷

Dále lze zmínit termín *vnitrostátní migrace*, kdy nejsou překročeny hranice žádného státu, oproti *mezinárodní migraci*, kdy migrující přechází přes hranice nejméně jednoho státu. Migraci je také možné následně rozčlenit na *dobrovolnou migraci*, kdy o přesunu rozhoduje migrující sám. Důvody k tomuto rozhodnutí jsou rozmanité, ať už za účelem zvýšení životního komfortu po ekonomické stránce, tak i ze závažnějších důvodů, jakými mohou být například

⁶ ŠTICA P.; *Etika a migrace: Vybrané otázky současné imigrace a imigrační politiky*; 2014. Nakladatelství MORAVAPRESS, s.r.o.

⁷ Terminologický slovník. In: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Praha [cit. 2019-05-06]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>

přírodní katastrofy, politická situace či válečné konflikty. Kdežto o *nedobrovolné migraci* rozhoduje zpravidla státní orgán a souvisí nejčastěji s vyhoštěním.⁸

1.2 Integrovaná politika

Do procesu integrace se nezapojují pouze imigranti, ale rovněž i obyvatelé majoritní společnosti dané země. Proto, aby byla integrace úspěšná, je nezbytně nutná spolupráce obou stran. Ze strany imigrantů se očekává, že se přizpůsobí pravidlům dané země a naopak od majoritní společnosti je požadováno, aby imigrantům poskytla nejen dostatečný prostor pro vyjádření své kultury, ale také rovnocenný přístup na trhu práce a ke vzdělávání⁹. Za hlavní cíl integrace lze tedy považovat uspokojení zájmů obou stran. Integrace se zpravidla zaměřuje na cílovou skupinu občanů, kteří pocházejí ze zemí mimo Evropskou unii (přesto jsou případy, kdy se integrace týká občanů z členských zemí),¹⁰ kteří mají zájem pobývat na území České republiky a je předpoklad, že nežádají o mezinárodní ochranu. Při integračním procesu se imigrantům poskytují stejná práva jako obyvatelům majoritní společnosti.¹¹

K dosažení vytyčených cílů při realizaci migrační politiky je nezbytné, aby disponovala prostředky, které jí v tomto pomohou. Jedním z těchto prostředků, který lze považovat za nejpotřebnější, je integrační politika. Na rozdíl od migrační politiky, integrační politice ponechává Evropská unie členským státům jistou dávku samostatnosti. O to více je důležité, aby byl integrační program funkční a účinný, aby tak členská země nejen předešla vážným kulturním konfliktům, ale také si mohla zachovat svůj ekonomický rozvoj a nedocházelo k vytváření izolovaných skupin, kde by nebylo možné mít dostatek informací z této oblasti a problematiky.

⁸ Metodika počtu cizinců. In: *Český statistický úřad* [online]. 2017 [cit. 2019-10-06]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/scu/cizinci/metodika-poctu-cizincu>

⁹ Integrovaná politika, Koncepce a zpráva. In: *Cizinci* [online]. Praha [cit. 2019-10-11]. Dostupné z: <https://cizinci.cz/cs/2018-integracni-politika-koncepce-zprava>

¹⁰ Metodika počtu cizinců. In: *Český statistický úřad* [online]. 2017 [cit. 2019-06-02]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/scu/cizinci/metodika-poctu-cizincu>

¹¹ Integrace cizinců na území ČR. In: *Ministerstvo vnitra České republiky*. [online]. Praha [cit. 2019-08-02]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/integrace.aspx>

1.3 Kultura

Rozmanitost kultur může značně ztížit začlenění migrantů do společnosti, do které migrují. Vzhledem k tomu, že pojem kultura nezahrnuje pouze hmotné a umělecké artefakty, je nezbytné pojem kultura více rozvést.

Kultura jako pojem i jako praxe byla vždy součástí celosvětového diskurzu a je považována za nejdůležitější charakteristiku člověka. Existuje tedy mnoho definic a tvrzení, která se kulturu snaží vystihnout. Antropologové si tento pojem vysvětlují dvojitým způsobem.¹² První způsob je *materialistický* nebo *behavioristický*, neboť je do kultury zahrnuto zanalyzované chování a materiální předměty, kterými si lidé přizpůsobují sociální, politické a přírodní prostředí. Druhý způsob je *mentalistický* nebo *ideacionalistický*, protože kultura je chápána jako abstrakce, škála pravidel a standardů právě pro chování a vytváření materiálu.¹³ Oba způsoby pojetí jsou samozřejmě správné a v jádru nalézáme jistou podobnost.

Je však také nutné brát v potaz i úvahu, že velmi důležitým aspektem kultury je i soubor pravidel, či norem, které jsou obsaženy v myšlení lidských bytostí, které jsou pro danou kulturu jedinečné a udávají jakým způsobem hodnotit určité situace, jak se chovat, případně jakým technologickým postupem vyrobit daný předmět. Veškeré tyto aspekty a znalosti jsou důležitým faktorem pro chod dané společnosti, stejně jako užívání těchto věcí jsou tedy osvojovány ostatními členy společnosti a předávány z generace na generaci. Kulturu pak lze charakterizovat jako integrovaný systém naučených vzorců chování, který sdílejí členové společnosti. Zahrnuje různé materiální předměty spjaté s nejrůznějším chováním, respektive užíváním těchto předmětů, současně určujícím, kdy a za jakých okolností tyto předměty vyrábět a používat. Na počátku třetího tisíciletí se zdá, že termín kultura dominuje nejen ve společenských debatách, ale že se stává jedním z nejužívanějších slov v lidské společnosti vůbec. Kultura se stala módním diskurzem soudobé společnosti, mezinárodní rétorika o kultuře je součástí celospolečenského prostoru. Panuje přesvědčení, že zásadní rozdíly v politickém a ekonomickém rozvoji mezi civilizacemi jsou zakotveny v jejich odlišných kulturách, určujících vzorce soudržnosti a konfliktu.¹⁴

¹² GOODENOUGH W.; *Culture, Language and Society*; Reading Mass. 1971; Keesing R. The ories of Culture; Annual Review of Anthropology 1974; str 73-97

¹³ SOUKUP V.; *Dějiny sociální a kulturní antropologie*; Karolinum 1996. 1.vyd. ISBN: 80-7184-158-7. str. 17

¹⁴ HORÁKOVÁ H. *Kultura jako všelék?* Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. 1. vyd. ISBN: 978-80-7419-103-9

1.4 Otevřená společnost

Pojem otevřené společnosti ve velké míře souvisí s pojmem plurality. Aby nedošlo k pochybení, která společnost je která, budou následující řádky otevřenou společnost více rozvádět.

Stran konceptu otevřené společnosti obecně platí, že taková společnost je otevřená a v jistém ohledu i vstřícná. Pochopitelně ovšem i otevřená společnost musí mít určité limity a meze, prostřednictvím kterých bude regulovat nejen chování svých členů, ale také formulovat zákonitosti a podstatu své existence. Bez limitů a regulací by otevřená společnost brzy zanikla, respektive by u ní mohla nastat sebedestrukce.

Otevřená společnost je společností pluralitní a může být otevřená pouze do té míry, kam až to umožňuje pojetí pluralitní komunity, v níž se odlišné skupiny a jejich odlišnosti vzájemně respektují a poskytují si vzájemné ústupky. Pojem pluralismu je tedy pružný a může se přizpůsobovat okolnostem. Z toho však nevyplývá, že by pružnost pluralismu neměla hranice.¹⁵

S konceptem či ideou otevřené společnosti se lze v současné postmoderní společnosti identifikovat toliko za předpokladu, že tato společnost má transparentní pravidla, jež platí pro všechny členy společnosti. Globalizační proces, změna hodnot, eliminace vzdáleností a relativně snadná migrace obyvatelstva spolu s rozdílnou životní úrovní v různých částech světa znamenají, že lidé migrují a budou migrovat, a to nejen z politických či občanských důvodů, jako tomu bylo v dobách studené války, ale především z důvodů ryze ekonomických a praktických.¹⁶

1.5 Pluralismus

Již bylo uvedeno, že otevřená společnost úzce souvisí s pluralismem. Na pojem pluralismus je ovšem nezbytné nahlížet dvojitou optikou, a sice v širším a užším významu. Pro potřeby této práce je směrodatný širší smysl, neboť užší pojetí pluralismu je standardně spojováno s politickou mocí a její distribucí. Užší pojetí pluralismu poukazuje na držení politické moci

¹⁵ SATORI, G. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci: Esej o multietnické společnosti*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Dokořán, 2011. ISBN: 978-80-7363-380-6. str. 41

¹⁶ POPPER, K.,R. *Otevřená společnost a její nepřátelé I. 2.*, rev. vyd. Praha, Oikoymenh, 2011. ISBN 9788072981892. Str. 73-94

poměrně širokou skupinou osob, kdy jednotlivci jsou reprezentováni svými zástupci, přičemž ne vždy je takové rozptýlení politické moci přiléhavé a prospěšné.¹⁷

V širším smyslu označuje pluralismus víru v rozmanitost či mnohost (existenci mnoha věcí) a respektování této rozmanitosti. Jako termín deskriptivní může pluralismus znamenat existenci soutěže politických stran (politický pluralismus), mnohosti etických hodnot (morální pluralismus) nebo četnosti kulturních norem (kulturní pluralismus). Jako termín preskriptivní naznačuje, že rozmanitost je zdravá a žádoucí, a to zpravidla proto, že zabezpečuje individuální svobodu a podněcuje diskusi, polemiku a porozumění.¹⁸

Pluralismus není triviální koncepcí a snadnou idejí, ale naopak vyžaduje splnění celé řady primárních prvků tak, aby mohl být ve svém širším i užším pojetí v podmínkách příslušného společenství aplikován. Je nutné si přitom rovněž uvědomit, že přistěhovalci s sebou nesou problémy ekonomické, kulturní, sociální i politické, a proto by při aplikaci pluralismu v daném společenství měly být i tyto faktory permanentně zohledňovány.

Jedním z důležitých důsledků pluralistického přístupu k mezinárodní politice je konečně i to, že upozorňuje na odklon od mocenské politiky a od snah o „zvětšení“ národa. V něm se projevuje ani ne tak idealistická víra v abstraktní principy jako spíše uznání, že je-li moc široce distribuována, konkurence se pomalu stává kontraproduktivní. Proto pluralisté obvykle tvrdí, že ve světě, v němž sílí vzájemná závislost, se nakonec ukáže, že tendenci ke spolupráci a integraci (projevující se možná nejvýrazněji v Evropě) nebude možno čelit.¹⁹

Otevřená a pluralistická společnost v kontextu současné mezinárodní situace a stupně vývoje lidského společenství souvisí také s takovými pojmy, jakými jsou tolerance, způsoby řešení konfliktů a sporů či transparentnost pravidel. Otevřená společnost vůči migrantům znamená schopnost takové společnosti přistěhovalce přijmout, integrovat je a adaptovat na určité prostředí a životní podmínky. To vše s přihlédnutím k pravidlům a normám, které běžně platí i pro domácí obyvatelstvo. Jakékoliv nepřijatelné rozdíly mezi migranty a většinovou společností jsou pro dlouhotrvající fungování konceptu otevřené společnosti zřejmě nežádoucí a neakceptovatelné. Na druhou stranu je však nezbytné znovu zdůraznit, že migrace jako taková je přirozenou lidskou aktivitou.

¹⁷ Official Journal of the European Union. In: *Eur-lex Evropa*. [online]. Praha [cit. 2019-06-02]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:161E:0136:0147:EN:PDF>

¹⁸ HEYWOOD, A. *Politologie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. 978-80-7380-115-1. str. 107

¹⁹ HEYWOOD, A. *Politologie*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. ISBN: 80-86432-95-5. str. 151

1.6 Multikulturalismus

Migrační aktivity jsou součástí lidských adaptačních strategií a bylo by pošetilé je chápat jako anomálii nebo je chtít zastavit. Migrační proces je uchopován zejména prostřednictvím migračních typologií a migračních teorií. Tyto teorie jsou však funkční jen jako teorie středního dosahu a migrační jevy nepopisují univerzálně. V Evropě přitom v současné době v jednotlivých zemích dominují buď pracovní migrační, nebo asimilační anebo multikulturní strategie integrace cizinců.²⁰

S migrací a integrací cizinců pak souvisí rovněž pojem multikulturalismu, který má stejně jako koncept pluralismu vícero interpretací. S ohledem na formulovaný předmět zájmu této bakalářské práce je vhodné zmínit, že pluralismus a multikulturalismus nemusí být nutně spolu v protikladu, ale za jistých okolností spolu mohou alespoň v dílčím aspektu korespondovat.

Je-li multikulturalismus chápán jako faktický stav a jako konstatování existence rozmanitých kultur, pak není pluralitní koncepci světa nijak na obtíž. Multikulturalismus představuje v takovém případě pouze jednu z mnoha možných historických konfigurací pluralismu. Něco jiného však nastane, jestliže je multikulturalismus prohlášen za hodnotu, a to dokonce za hodnotu prioritní. Pak následuje vznik problému, neboť se pluralismus a multikulturalismus dříve nebo později dostanou do kolize.²¹

Multikulturalismus jako aplikace vzájemné tolerance a porozumění mezi kulturami je možná toliko za předpokladu, že je taková koncepce vnímána pozitivně a společensky akceptována. Normativní, deskriptivní i institucionální aspekty multikulturalismu nevystupují v praxi individuálně, ale naopak se vzájemně podmiňují a ovlivňují.²² Vyšší míra multikulturalismu pak negeneruje i vyšší míru pluralismu, je proto vždy nutné zvažovat, jaká jsou pozitiva i negativa multikulturní ideje, a to i v kontextu migrace a tvorby integrační politiky v rámci příslušného společenství. Multikulturní společnost v sobě nese mnohá

²⁰ UHEREK, Z. *Migrace a formy soužití v cílových prostorech*. IN: *Soudobé spory o multikulturalismus a politiku identit: Antropologická perspektiva*. Plzeň: Nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN: 80-86898-22-9. str. 272

²¹ SATORI, G. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci: Esej o multietnické společnosti*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Dokofán, 2011. ISBN: 978-80-7363-380-6. str. 41

²² PŘIBÁŇ, Jiří. *Jací můžeme být? Podoby demokracie a identity v multikulturní situaci*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004. ISBN 80-86429-30-X. str. 28

bezpečnostní i sociální rizika, která se mohou v dobách ekonomických krizí či občanských nepokojů velmi zvýraznit a projevit.²³

²³ Kolektiv autorů PdF UHK; *Križe k multikulturalismu: Multikulturalismus v krizi*; 1. vyd. Nakladatelství OFTIS Ústí n. Orlicí; 2012

2 MIGRAČNÍ PRÁVO EVROPSKÉ UNIE VE VZTAHU K ČLENSKÝM STÁTŮM

Již od samotného počátku vnímala Evropská unie migrační právo a migrační politiku jako jednu z předních výzev, která se neobejde bez koordinovaného přístupu. Členské státy Evropské unie přislíbily, že spojí a sjednotí základní předpisy, aby bylo možné projednávat žádosti o udělení azylu, podle zásadních pravidel, platných a jednotných na celém území Evropské unie. Členské státy Evropské unie, tedy i Česká republika je vázána smlouvami a závazky, které jim ukládají daná pravidla, jak s migranty zacházet, proto se druhá kapitola těmto právům členských zemí věnuje.

Evropská unie mimo jiné uvádí: „Unie vyvíjí společnou přistěhovaleckou politiku, jejímž cílem je ve všech etapách zajistit účinné řízení migračních toků, spravedlivé zacházení pro státní příslušníky třetích zemí oprávněně pobývající v členských státech, jakož i předcházení nedovolenému přistěhovalectví a obchodu s lidmi a posílení boje proti těmto činnostem.“²⁴

Lze konstatovat, že Evropská unie plní celou řadu funkcí a úkolů, které jí vyplývají ze samotné povahy existence a také z toho, jaké jsou zájmy hlavních aktérů evropské politiky. Problematika migrace a uprchlictví není v tomto směru nikterak žádnou výjimkou, přičemž je zřejmé, že tato oblast vyvolává značné polemiky a vyhrocené diskuse mezi evropskými politiky, neboť národní politické reprezentace si v oblasti uprchlictví striktně hájí své zájmy. Jestliže primárním důvodem evropské integrace byla evropská bezpečnost a ekonomické zájmy, dnes je Evropská unie formována sice obdobnými tezemi, avšak aplikují se jiné prostředky a instrumenty.

Mezi hlavní motivy vedoucí k evropské integraci především patří:²⁵

- 1) evropská soudržnost coby způsob překonávání destruktivních sil nacionalismu;
- 2) evropská soudržnost coby ochrana před obecně vnímaným strachem z ruské rozpínavosti;

²⁴ Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a smlouvy o fungování Evropské unie. In: *Eur-lex Evropa*. [online]. [cit. 2019-10-16]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>

²⁵ LACINA, L., OSTŘÍŽEK, J. a kol. *Učebnice evropské integrace*. 1. vyd Brno: Barrister a Principal, 2011. ISBN: 978-80-87474-31-0. str. 24-27

- 3) evropská soudržnost coby pokus o aplikaci „amerického modelu“ ekonomického růstu, prosperity a politické stability;
- 4) evropská soudržnost coby způsob hledání vlivu a bezpečnosti relativně malých západoevropských států v nestabilním světě.

I s ohledem na zmíněné klíčové motivy formující evropskou integraci a kooperaci mezi státy, přijala Evropská unie problematiku migrační politiky jako jakousi výzvu, které je Evropa vystavena a jež je do určité míry i důsledkem historického vývoje evropského kontinentu. Migrační politika Evropské unie se neliší od jiných politik v tom smyslu, že je klíčový společný koordinovaný postup členských států Unie, nicméně právě v oblasti migrace a uprchlictví dostává koordinace aktivit specifický charakter, neboť daná problematika je úzce spjata s unijní i mezinárodní strategií proti chudobě či s bojem proti organizovanému zločinu. Migrační právo Evropské unie je tak ve vztahu ke členským státům nutné interpretovat širěji a v kontextu zájmů jednotlivých členských zemí i zájmů Evropské unie jako celku.

Evropské migrační právo zásadním způsobem zasahuje do jednacního prostoru suverénních států v oblastech vstupu a pobytu občanů třetích států. V důsledku změn zavedených zejména Maastrichtskou a Amsterodamskou smlouvou v 90. letech minulého století vznikl komplexní soubor různých právních norem a politických strategií, které vymezují základní parametry přistěhovalectví do členských států Evropské unie. Přitom jen v komplexním propojení různých právních a politických aspektů lze uchopit fenomén legální a nelegální migrace do evropských států a analyzovat relevantní právní úpravu.²⁶

Evropa vždy „trpěla“ nelegální migrací, nicméně to nebylo v tak masivním objemu, jako tomu bylo například ve Spojených státech amerických. Přesto fenomén nelegální migrace byl předmětem unijního zájmu již v 90. letech minulého století, přičemž se postupně dospělo do současné fáze, kdy na jedné straně usilují členské státy (nebo alespoň některé z nich) o represi vůči nelegálnímu přistěhovalectví a na straně druhé pak vystupuje Evropská unie jako celek - jako instituce, která poukazuje na zabezpečení minimálních standardů politických, ekonomických i sociálních v oblasti migrace.

Ostatně sladění ochranných standardů a aplikace nekompromisního přístupu k přistěhovalectví a nelegální migraci je komplikované i v současné Evropské unii, což je navíc způsobeno ještě dalšími faktory – Turecko si klade podmínky v oblasti regulace migrace, neboť usiluje o vstup do Evropské unie, Řecko je závislé na finanční pomoci členů

²⁶ SCHEU, H. Ch., ČÁSTEK, M. a kol. *Aktuální otázky migrační politiky Evropské unie*. 1. Vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2010. ISBN: 978-80-7408-031-9. str. 9, 20

měnové unie a například země Visegrádské skupiny vnímají uprchlickou krizi jako prostředek k rozmělnění politického vlivu členských zemí Evropské unie a posílení vlivu velkých zemí (Francie, Německo či Španělsko).

Migrace je ostatně chápána jako jeden z prostředků, jak řešit různé problémy. Migrace za prací se stala jedním z hlavních důvodů, kvůli kterým lidé opouštějí své domovy. Protože státy imigraci regulují, ovlivňují tím nejen samotný vstup lidí na své území, ale také životní šance těch, kteří chtěli imigrovat nebo byli nuceni opustit svou vlast, ale imigrovat nemohli, a jejich život se tak nemohl zlepšit, nebo se dokonce zhoršil. S imigrací je spjata řada pozitivních i negativních efektů.²⁷

2.1 Realizace a aplikace migrační či integrační politiky Evropské unie

V prvé řadě je nutné si uvědomit, že realizace a aplikace migrační či integrační politiky Evropské unie je ve vztahu k členským státům poněkud specifická v tom smyslu, že dosud si migrační problematiku upravoval z právního hlediska každý jednotlivý národní stát sám, jakožto projev vlastní suverenity. Historický vývoj integrační politiky a vnější mezinárodní okolnosti pochopitelně přinutily evropskou politickou reprezentaci k tomu, aby usilovala o přenesení působnosti v oblasti migrace a integrace z národní úrovně na úroveň unijní, byť s vědomím toho, že se jedná o citlivou agendu a také s přihlédnutím ke konceptu právní úpravy občanství na jedné straně a národním právním úpravám přistěhovalectví na straně druhé.²⁸

Není proto divu, že společná migrační politika členských států Evropské unie vychází v prvé řadě z dichotomie občanů a cizinců. Ačkoliv Evropské hospodářské společenství původně nedisponovalo pravomocemi v oblasti migrace do členských států, zasáhl volný pohyb pracovníků jako klíčový institut nadnárodní ekonomické integrace zásadním způsobem do suverénních pravomocí členských států.²⁹

Jedinec, který přichází z jiné (nečlenské) země do některé země Evropské unie, je odlišný z hlediska jazyka, kultury, zvyklostí či náboženského vyznání. Integrační politika Evropské

²⁷ KOUDELKA, J. *Imigrace a liberalismus: Dopady migrace, teorie a možná řešení*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2018. ISBN: 978-80-7325-454-4. str. 7, 8, 9

²⁸ BARŠA, Pavel. *Imigrační a integrační politika Francie, Velké Británie a Německa po 2. světové válce: příspěvek k hledání nové přistěhovalecké politiky pro Českou republiku a Evropu*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2004. str. 8

²⁹ SCHEU, H. Ch., ČÁSTEK, M. a kol. *Aktuální otázky migrační politiky Evropské unie*. 1. Vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2010. ISBN: 978-80-7408-031-9. str. 11

unie není unifikovaná striktně pro všechny cizince, nicméně nepanuje jednoznačný konsensus stran jejího výkladu, respektive společných postupů zejména ve vztahu k ekonomickým migrantům. Vysoká životní úroveň Evropské unie a štědrý sociální systém láká zejména obyvatele chudé Afriky, náboženské přesvědčení a vyhrocená politická situace ve světě pak zase činí Evropu lákavou pro příslušníky arabského světa a příznivce takzvaného islámského státu.

Evropská integrační a migrační politika dosud neumí ani ve vztahu k jednotlivým členskými státem Evropské unie ani ve vztahu k unijním občanům přiléhavě řešit primární problémy, které jsou spojeny s rostoucí chudobou v některých zemích světa i s radikálními náboženskými projevy.

Přítom migrační proudy, které směřují na Evropu, vyvěrají ze skutečnosti, že takzvané dosud utlačované národy jsou v pohybu a hledají nové zdroje obživy. Dále také ze skutečnosti, že velká africká i asijská města nedokáží již absorbovat tak velké množství lidí, kteří tak žijí v bídě a chudobě, a proto se dávají rovněž do pohybu. Konečně také ze skutečnosti, že lékařská věda se zkvalitnila a dokáže zachránit životy ohromnému množství novorozenců, a to i v těch oblastech, kde to bylo dříve nepředstavitelné.

Přijetím imigrantů se problém nemůže vyřešit ani zmenšit. Tlak imigrantů totiž není konjunkturální ani cyklický. Ti, kteří již do hostitelské země vstoupili, nijak nesnižují počet žadatelů o vstup, a když už, tak způsobují jeho další růst. Kdo vstupuje dovnitř, neredukuje celkový počet těch, kteří zůstávají venku a tento počet se v každém případě zvětšuje. Nelze tedy zastavit příliv imigrantů tím, že jim je umožněn vstup do země.³⁰

Společná migrační a integrační politika Evropské unie je pochopitelně jistou změnou paradigmatu, nicméně je nutné rovněž zmínit to, že tato politika ve vztahu k členskými státem Evropské unie nutně musí sledovat související problematiku – od terorismu a kriminality uprchlíků či migrantů až po rozličné kulturní aspekty a požadavky na eliminaci chudoby i globálních nerovností. Vadná migrační a integrační politika může znamenat pro členský stát chaos, nepořádek, nepokoje a občanský neklid, opomenout pak nelze ani ekonomické a sociální problémy. Proto přiléhavá a spravedlivá migrační a integrační politika Evropské unie ve vztahu k členskými státem je směřodátná i z hlediska dalšího vývoje a směřování Evropské unie jako celku.

³⁰ SATORI, G. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci: Esej o multietnické společnosti*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Dokořán, 2011. ISBN: 978-80-7363-380-6. str. 73

2.2 Trend sblížení integračních politik jednotlivých států západní Evropy

Zejména v západní Evropě je možné v současné době zaznamenat trend sblížení integračních politik jednotlivých států. Deklarativně multikulturní země, jak je označováno například Nizozemí, implantují i homogenizační programy, zatímco země uplatňující pracovní migrační přístupy (například Německo) rozvíjejí i naturalizační programy. Ne všechny evropské země jsou však především imigrační (například Ukrajina ztratila díky emigraci v posledních letech přibližně tři miliony obyvatel).³¹

Je logické, že integrační politika Evropské unie se zaměřuje na integraci migrantů do společnosti, přičemž ne vždy je tato integrace snadná a komfortní pro většinovou společnost na jedné straně a migranty na straně druhé.

I přes zjevný vývoj integrační a migrační politiky stále není možné hovořit o tom, že integrační politika Evropské unie je vysoce komunitarizovaná, neboť členské státy si zachovávají poměrně významnou autonomii v této oblasti. Migrační vlna, která v nedávné době postihla evropský kontinent, ovšem modifikovala dosavadní přístupy stran unijní migrační a integrační politiky a zapříčinila celou řadu politických sporů a konfliktů, jež se nevyhnuly ani České republice.

Multikulturní Evropa je pojem, který může mít a má různé významy. Je zřejmé, že na základě několika málo problémových okruhů je jakékoli konečné tvrzení o charakteru pozic těžko ospravedlnitelné, nicméně význam a povaha zkoumaných kauz umožňuje přijmout alespoň dílčí závěry. Definovat „Evropu“ je v porovnání s problémy při vymezení České republiky nesrovnatelně obtížnější. Geografické ohraničení se ne vždy překrývá s vymezením „politickým“ a navíc i v případě „Evropy“ vyvstává otázka, zda ji pro účely zkoumání je možno považovat za jednotnou entitu, nebo naopak za aktéra, jenž je vnitřně členěn a jehož výstupy nejsou pouhým souhrnem výstupů jeho součástí, ale spíše novou kvalitou.³²

Vymezení se Evropy vůči integraci a migračním trendům souviselo nejen s tím, jak Evropská unie vnímá sebe sama, ale také s tím, jak poslední migrační trendy postihly evropský kontinent a především tedy členské státy Evropské unie. Ani Česká republika nebyla těchto trendů nikterak uchráněna, nicméně její postoj skrze politickou reprezentaci byl vcelku

³¹ UHEREK, Z. *Migrace a formy soužití v cílových prostorech*. IN: *Soudobé spory o multikulturalismus a politiku identit: Antropologická perspektiva*. Plzeň: Nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN: 80-86898-22-9. str. 272

³² DOČKAL, V., FIALA, P., KANIOK, P. (eds.). *Česká politika v Evropské unii: Evropský integrační proces a zájmy České republiky*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN: 80-210-4076-9. str. 59, 51

jiný než postoj takových zemí, jako například Německa, Francie, Řecka či Itálie. Integrovaná politika a migrační krize fakticky demonstrovaly rozložení sil v Evropské unii i to, jak skutečně Evropská unie jako instituce je silná navenek i směrem dovnitř. Dosavadní unijní integrační politika navíc musela flexibilně reagovat na změny v mezinárodní situaci a také na to, že do členských zemí Evropské unie směřují především ekonomičtí migranti.³³

³³ Budování kapacit prostřednictvím kvalifikovaných lidských zdrojů a expertů. In: *International Organization for Migration*. [online]. Praha [cit. 2019-10-11]. Dostupné z: <https://www.iom.cz/aktivity/migrace-a-rozvoj>

3 MIGRAČNÍ VLNA A JEJÍ PRIMÁRNÍ DOPADY NA EVROPSKOU INTEGRAČNÍ POLITIKU

Evropská unie se dnes nachází na určitém rozcestí a je otázkou, na jakou cestu se v blízké době vydá. Evropská unie totiž musí na jedné straně čelit globalizačnímu procesu, problémům se společnou měnou či problémům souvisejícím s ekonomicky zaostávajícími jižními státy, avšak na druhé straně je Evropská unie jako celek konfrontována s novými společenskými jevy a událostmi, k nimž se řadí i migrační vlna a s ní spojená migrační a politická krize.

Vztah k migrantům nikdy nebyl a zjevně ani nikdy nebude ryze pozitivní a vždy budou poměřovány výhody a nevýhody migrace. Vstřícnost zemí západní Evropy k migrantům, která panovala zejména v 50. i 60. letech minulého století, je dnes již nemyslitelná, byť to neznamená, že by migranti byli dnes členskými státy Evropské unie zcela ignorováni.³⁴

Volný pohyb osob a kapitálu je zřetelným rysem integrační politiky Evropské unie, současně ovšem zrušení vnitřních hranic zjednodušilo migrantům přístup do členských zemí Evropské unie. Primární impuls, který vedl k rozšíření masové migrace, byl krok německé kancléřky Angely Merkelové, která v roce 2015 nebránila vstupu migrantů ze Sýrie do Evropy, čímž však fakticky zapříčinila masovou migraci a s ní spojenou migrační krizi.³⁵ Lidé z Afriky či Středního východu vnímali Evropu jako bohatý a sociálně štedrý kontinent, ve kterém se budou mít mnohem lépe než ve svých mateřských zemích.

Z omezené a řízené imigrace pracovních sil se tak náhle stala masová migrace lidí ze zcela odlišného civilizačního okruhu, většinou bez jakýchkoli předpokladů pro zařazení do pracovního trhu – a také bez snahy začít v Evropě pracovat. Ostatně masová imigrace přišla do Evropy v nejméně vhodný moment, kdy nezaměstnanost původního evropského obyvatelstva dosahovala vrcholu po krizi v letech 2007 a 2008. O to větší zátěž představovalo toto „stěhování národů“ pro evropské sociální systémy a veřejné rozpočty.³⁶

³⁴ Za prací do Evropy. In: *Člověk v tísní*. [online]. [cit. 2019-04-14] Dostupné z: https://migraceonline.cz/doc/_brozura%20EU%2010%20web.pdf

³⁵ QVORTRUP, Matt. *Angela Merkel: nejlivnější evropský politik*. 1. vyd. [Třnová]: Bourdon, 2017. ISBN 9788090672840. str. 320-340.

³⁶ JANÁČKOVÁ, S., JANÁČEK, K. *Na bojišti evropské integrace*. 1. vyd. Praha: Institut Václava Klause, 2018. ISBN: 978-80-7542-045-9. str. 83

Migrační vlna přišla do Evropy náhle a zřejmě nikdo neočekával její dlouhodobost a stupňování ekonomických, sociálních i politických problémů, jež nakonec vyústily do migrační krize. Migrační vlna poznamenala vztahy mezi členskými státy Evropské unie a způsobila těžkosti při vyjednávání o tom, jakým směrem se dále Evropská unie vydá.

Proti zemím zastávajícím migrační a integrační politiku ostře vystoupily země střední Evropy sdružené do Visegrádské skupiny, kde se 4. 9. 2015 vrcholní politici pokusili na prvním mimořádném summitu premiérů dospět ke společnému postoji států V4 k migrační krizi. Současně bylo přijato Společné prohlášení předsedů vlád Visegrádské skupiny,³⁷ ve kterém se zavázali k ochraně Schengenského prostoru a vnějších hranic Evropské unie. Dále apelovali na nutnost ponechat dobrovolnost při solidárních opatřeních v rámci Evropské unie, stejně jako na vytvoření tzv. „hotspots“, které by značně urychlilo provádění relokačních schémat.³⁸

Opomenout pak nelze ani britský odchod z Evropské unie, který je bezesporu ovlivněn mimo jiné právě přístupem Evropské unie jako celku k migrantům a migrační vlně³⁹.

Migrační vlna sice přišla zdánlivě nečekaně, nicméně migrace jako taková vycházela z určitých předpokladů, politik a politických deklarácí. První fáze migrace byla spojena s podporou řízené migrace, na tuto první fázi pak navazovala druhá fáze, jež byla charakteristická panikou a prvními obavami stran toho, zda je migrace do Evropy vůbec příležitá, a to ve formě, která převládala. Humanitární panika, strach z migrantů, nespokojenost evropských občanů s přístupy politiků k migrační krizi – to jsou jen příkladem uvedené jevy, které doprovázely migrační vlnu do Evropy.

3.1 Kvóty pro přerozdělování migrantů členských států Evropské unie

³⁷ Mimořádný summit Visegrádské skupiny k řešení migrační krize se uskuteční v Praze v pátek. In: Vlada České republiky [online]. [cit. 2019-10-06]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/mediacentrum/aktualne/mimoradny-summit-visegradske-skupiny-k-reseni-migracni-krize-se-uskutecniv-praze-v-patek-134027/>

³⁸ Společné prohlášení předsedů vlád zemí Visegrádské skupiny. In: *Vlada České republiky* [online]. Praha, 2015 [cit. 2019-10-06]. Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/mediacentrum/aktualne/20150904_V4_joint_declaratoin_migration_FINAL_CS.pdf

³⁹ ROBEJŠEK, P. *Odstíny změny: Evropská krize a české národní zájmy*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Novela Bohemica, 2017. ISBN: 978-80-87683-80-4. str. 142

Přijetí kvót v květnu 2015, které měly regulovat migraci v Evropě, vztahy mezi členskými zeměmi ještě zkomplikovaly a integrační proces byl narušen.⁴⁰ Obligatorní kvóty jsou instrumentem, který má řešit migrační vlnu, avšak nezohledňuje dosavadní suverenitu členských zemí Evropské unie v oblasti migrace a bezpečnostní politiky. Třetí vlna migrace je tedy spojována právě s tlakem na přijetí kvót, přičemž tato fáze fakticky plynule přešla do fáze čtvrté a současné, tedy fáze politických sporů a konfliktů, vzájemných výčitek a ztráty důvěryhodnosti evropských politiků před unijními občany.⁴¹ Zejména proto byly kvóty v červnu 2015 odmítnuty i Evropským výborem, coby nesystémovým krokem, jenž by značně ovlivnil volný pohyb v Schengenském prostoru.⁴²

Představitelé států jižní a západní Evropy vyčítají politikům Evropy střední a východní nedostatek solidarity. V některých případech jsou tyto výčitky doprovázeny pohrůzkami sankcemi. Prakticky ve všech zemích Evropské unie rozdělil názor na řešení migrační krize veřejnost na dva tábory. Hranice mezi nimi nerespektuje dělení na pravici a levici a nejednou prochází i uvnitř jednotlivých politických stran. Při jednání orgánů Evropské unie se země začínají seskupovat do minimálně čtyř skupin, přičemž některé z nich patří současně do více skupin, jiné zase své pozice v průběhu času mění.⁴³

První skupinu členských zemí Evropské unie reprezentují země jako Itálie, Řecko, Španělsko a Portugalsko, které jsou nejvíce ohroženy migrační vlnou a které nejsou schopny chránit vnější hranici Evropské unie. Tyto země mají primární zájem o dosažení solidarity mezi všemi členskými zeměmi Evropské unie stran rozdělování migrantů a přijetí migračních kvót. Druhou skupinou zemí jsou země průchozí jako Maďarsko či Rakousko, které nejsou cílem migrantů, ale přesto se musejí potýkat se souvisejícími problémy migrační vlny. Tyto průchozí země přistupují k vlastní ochraně svých „národních“ hranic, neboť se obávají dalšího přílivu uprchlíků.

⁴⁰ Evropský program pro migraci. In: *European commission*. [online]. Brusel, 2015 [cit. 2019-10-12]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/european-agendamigration/backgroundinformation/docs/communication_on_the_european_agenda_on_migration_cs.pdf

⁴¹ Evropská komise (2017): *Relokace: Komise zahajuje řízení o nesplnění povinnosti proti České republice, Maďarsku a Polsku*. Tisková zpráva 14. června 2017, Brusel

⁴² Státy visegrádské čtyřky (V4) odmítají přerozdělování uprchlíků na základě kvót navržených Evropskou komisí. Přijímání migrantů by podle nich mělo fungovat na bázi dobrovolnosti. In: *Euroskop*. [online]. 2015 [cit. 2019-10-14]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8954/25893/clanek/v4-odmitla-kvoty-pro-migranty/>

⁴³ KELLER, J. *Evropské rozpory ve světle migrace*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2017. ISBN: 978-80-7419-249-4. str. 38-39

Třetí skupina členských států Evropské unie je tvořena zeměmi, které jsou k migrační vlně vstřícné – patří sem především Německo, skandinávské země a země Beneluxu, v jistých ohledech ale také Francie. Migrační a integrační politika těchto zemí je v hrubém kontrastu s politikou zemí z druhé skupiny, což s sebou nese politické napětí a otevřené i latentní politické a ekonomické konflikty. Poslední skupinu představují země s rezervovaným postojem k migraci, mezi něž patří kromě Slovenska, Dánska a Polska i Česká republika. Tyto země prosazují tvrdší postupy vůči migrantům a usilují o eliminaci přijímání ekonomických uprchlíků.

Po předchozí prudce konfrontační fázi tak přichází jakési mezidobí. Postupně se ustupuje od prosazování povinných kvót na přijetí migrantů a zástupci evropských institucí i jednotlivých států se omezují na vzájemné výčitky ohledně toho, proč navrhované řešení nefunguje. Složitost situace je umocněna tím, že vedle sebe dnes přežívají motivy všech předchozích fází. Někteří si od migrace stále slibují přínos pro řešení problémů starého kontinentu, jiní přešlapují ve stádiu bezradnosti se silným humanitárním nábojem, další svádějí boje o to, koho vlna migrace v jakém rozsahu postihne, a konečně jiní se přou, kdo za to všechno vlastně může.⁴⁴

3.2 Dopad migračních vln na Schengenský prostor

Migrační vlna, která vyvolala migrační krizi v rámci Evropské unie, neznamena pouze příchod velkého množství lidí do Evropy, ale také velmi intenzivní pohyby osob v rámci schengenského prostoru, a to se všemi negativy a důsledky, které jsou s takovým nekontrolovatelným pohybem fakticky spojeny. Situace je o to vážnější, že aplikovaná migrační a integrační politika Evropské unie není příliš přiléhavá k problémům a nežádoucím jevům, které se v souvislosti s migrační vlnou vyskytují.

V současné době je otázka budoucnosti schengenského prostoru poznamenána určitým nedostatkem důvěry mezi členskými zeměmi. Přetrvávající migrační krize v Evropě i nadále vytváří pocity nejistoty a obavy o další osud tohoto uskupení. Všeobecně se má za to, že zánik schengenského prostoru by přinesl členským zemím pouze ztráty. Jen samotný akt uzavření

⁴⁴ KELLER, J. *Evropské rozpory ve světle migrace*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2017. ISBN 978-80-7419-249-4. str. 41

vnitřních hranic mezi státy Schengenu by podle odhadů přinesl náklady ve výši minimálně 18 miliard eur. Takový vývoj by zasadil vážnou ránu ekonomice Evropské unie.⁴⁵

Evropská integrační politika je tak ve světle již uvedeného poměrně v obtížné situaci, neboť na ní působí různorodé zájmy členských zemí Evropské unie a také tlak evropské veřejnosti na spravedlivé a racionální vyřešení migrační vlny a s ní spojené krize. Ačkoliv se to nemusí na první pohled takto zcela jevit, evropská integrační politika se v kontextu událostí a projevů migrace dostává do popředí zájmu politické reprezentace i společenských elit, neboť je zjevné, že migrační vlnu je nutné korigovat a zároveň vyřešit všechny nahromaděné problémy. Opomenout pak nelze ani to, že migrační vlna má vliv na společenskou evropskou měnu a potažmo na měnovou unii a také na to, jak rychle (a zda vůbec) se bude Evropská unie rozšiřovat o nové členy (například o Turecko)⁴⁶.

⁴⁵ BÍLÝ, J. a kol. *Evropská unie na rozcestí: Výzvy a rizika*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2017. ISBN: 978-80-7556-020-9. str. 53

⁴⁶ KARLAS, J. *Jak předsedat Evropské unii? : návrh priorit předsednictví ČR v Radě EU*. 1.vyd. Praha : Ústav mezinárodních vztahů, 2008. ISBN 9788086506661. str. 50 - 53

4 IMIGRAČNÍ POLITIKA ČESKÉ REPUBLIKY V RÁMCI SOUČASNÉ KRIZE EVROPSKÉ UNIE

Česká republika se řadí mezi takzvané malé státy v Evropské unii, což s sebou přináší určité specifické rysy – orientaci na jedno primární ekonomické odvětví (v tomto případě na automobilový průmysl), silnou ekonomickou vazbu na sousední Německo (které jinak patří k hlavním aktérům evropské unijní politiky), určitou rozpolcenost ve vnímání přínosů Evropské unie jak mezi občany, tak u velké části politiků a v neposlední řadě nejednoznačné postoje ke klíčovým unijním problémům.

Evropská unie je specifická právě vysokým počtem malých států, které se účastní integračního projektu. Jejich chování a fungování je navíc ohraničeno rozhodovacími procesy, které mají stanovená pravidla, hřiště i mantinely, a tedy mění možnosti jednání jak velkých, tak i malých zemí.⁴⁷

Česká republika realizuje konkrétní integrační a migrační politiku, nicméně ve světle uvedeného je nutné zdůraznit, že takto činí právě v podmínkách malého státu uvnitř Evropské unie. Velikost České republiky v Evropské unii je na jednu stranu jejím zjevným limitem v migrační problematice, na stranu druhou umožňuje modifikovat trendy v migrační politice a v přístupech k přistěhovalcům, a to podle konkrétních tuzemských podmínek a s přihlédnutím k vnější zahraniční situaci. Významná je v tomto směru také účast České republiky v projektu Visegrádské čtyřky, díky čemuž Česká republika získala silnější vliv v oblasti řešení problémů migrace v kontextu jejího členství v Evropské unii.

Je zřejmé, že Česká republika svou atraktivitou cílové země z celkového obrazu zemí Visegrádské čtyřky vybočuje. Zatímco například v Maďarsku je imigrace orientována především na etnické Maďary, Česká republika a také Polsko do velké míry lákají migranty z východoevropských zemí, zejména z Ukrajiny. Česká republika je pak zajímavá nejen největším podílem cizích státních příslušníků na celkovém obyvatelstvu, ale také tím, že je zde populace migrantů zřejmě nehomogennější.⁴⁸

⁴⁷ MAJER, R. *Malé státy v EU: Případ České republiky*. Brno: Masarykova univerzita, 2015. ISBN: 978-80-210-7992-2. str. 7

⁴⁸ VLACHOVÁ, K. (ed.). *Národní identity a identifikace: Česká republika, Visegrádská čtyřka, Evropská unie*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2015. ISBN: 978-80-7419-188-6. str. 146, 147

4.1 Imigrační politika České republiky a zájmy českého státu

Ačkoliv to nemusí být na první pohled zřejmé, integrace a migrace lidí je spojována nejen s ekonomickými a sociálními aspekty, ale pochopitelně také s aspekty kulturními. Česká republika realizuje určitou integrační politiku, a to v kontextu svého členství v Evropské unii, přičemž právě evropský kontinent se svou typickou kulturou a jejím specifickým vývojem je migrací v posledních letech nejvíce poznamenán. Proti sobě tak stojí určité humanitní a právní závazky Evropy na jedné straně a kulturní a sociální zákonitosti evropského myšlení a evropské kultury na straně druhé.

Národní zájem není možné přesně a dlouhodobě definovat. Odráží se v něm nejen politická situace, či národní elita, ale také se mění s dobou a tradicí. Často je definován jako *jednotící idea*, ke které se může upínat značná část společnosti. Nelze ani předem odhalit, zda se za vznošnými hodnotami neskrývá snaha vládnoucích elit prosadit mocenské nebo vlastní zájmy. V minulosti byl národní zájem chápán odlišně, například jinak před revolucí roku 1848 a jinak po roce 1948.⁴⁹

Přesto lze národní zájem shrnout a formulovat do společných zájmů národa, do kterých se řadí ochrana přírodního bohatství, péče o jazyk, rozvoj vědy, techniky i vědeckého jazyka a nepochybně také plnohodnotné začlenění se mezi vyspělé státy. V popředí zájmu jde rovněž o vlastní prosperitu a stabilitu státu, nejen v oblasti ekonomické, ale také v oblastech kulturních i multikulturních. Stejně jako nalézat možná řešení v mezinárodních zájmech tak, aby výsledkem byla přijatelná pozitiva pro zúčastněné státy.

4.2 Imigrační a migrační politika České republiky po vstupu do Evropské unie

Přistoupením České republiky k Evropské unii dne 1. 5. 2004 se naplnil jeden z hlavních zahraničněpolitických cílů, které Česká republika a ještě předtím Československo, sledovaly od okamžiku, kdy se na konci roku 1989 emancipovaly ze sovětského bloku. Český zájem o členství v Evropské unii nebyl nečekaný ani překvapivý. Vědomí sounáležitosti českých zemí s Evropou a podpora myšlenky evropské spolupráce jako prostředku předcházení sporů mezi evropskými státy, provází celou moderní českou politiku.⁵⁰

⁴⁹ Národní zájem. In: *Česká televize čt24*. [online]. 2015 [cit. 2019-01-14]

Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/archiv/1115446-narodni-zajem/>

⁵⁰ MALÍŘ, J. a kol. *Česká republika v Evropské unii (2004-2009):* Institucionální a právní aspekty členství. Praha: Ústav státu a práva, 2009. ISBN: 978-80-904024-2-3. str. 7

Již během první poloviny 90. let minulého století se Česká republika stala tranzitní zemí, přes kterou se pohybovali lidé migrující z Východu směrem na Západ. Zvyšující se ekonomická a životní úroveň v České republice ovšem postupně v oblasti migrace znamenala zásadní změnu v tom směru, že Česká republika začala být zemí nikoliv tranzitní, ale cílovou. Již před vstupem České republiky do Evropské unie tuzemská politická reprezentace vnímala boj s nelegální formou migrace jako jednu z hlavních priorit v oblasti integrační a migrační politiky. Na této pozici pak tuzemská vláda fakticky setrvala i po vstupu naší země do Evropské unie.

Vstup České republiky do Evropské unie lze chápat jako významný předěl z hlediska politického a společenského vývoje státu. Z hlediska migrační politiky s sebou tato změna přinesla důležitý nový aspekt, a to rozdílný právní přístup k občanům Evropské unie a Švýcarska a jejich rodinným příslušníkům na jedné straně a ke státním příslušníkům třetích zemí na straně druhé. Nicméně některé kroky realizované v migrační politice již v roce 2003 (zejména formulace zásad migrační politiky a spuštění pilotního projektu) opravňují považovat již tento rok za počátek nového, aktivnějšího období české migrační politiky.⁵¹

Tuzemská migrační politika byla po vstupu České republiky do Evropské unie poměrně nezávislá na unijních aktivitách a primárně vycházela ze šesti zásad⁵² – ty se týkaly toho, že Česká republika musí jakožto stát plnit zásadní roli v oblasti migrační politiky, kdy je nezbytná kooperace všech příslušných orgánů a institucí na úrovni státu i municipalit, přičemž eliminovány musí být především nelegální formy migrace. Migrační politika České republiky měla stimulovat legální migraci, která je pro tuzemskou společnost žádoucí, k čemuž je vhodné zapojit rovněž nestátní a nevládní organizace, které se problematikou migrace zabývají. Poslední zásada migrační politiky pak vycházela z teze, že Česká republika musí řešit migrační krize na mezinárodní úrovni, a to včetně schopnosti řešit humanitární krize, spojené s migrací.

V souvislosti s migrační politikou České republiky po vstupu do Evropské unie je nutné rovněž zmínit, že byla přijata řada právních předpisů, které nabyly účinnosti až během našeho členství v Evropské unii. Nejednalo se tak například pouze o změny v oblasti

⁵¹ DRBOHLAV, D. a kol. *Migrace a (i)migranti v Česku: Kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?* Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010. ISBN: 978-80-7419-039-1. str. 77-78

⁵² Programové prohlášení vlády Praha, srpen 2002 [online][cit. 2019-10-14]. Dostupné z:

<https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2007-cr/vladimir-spidla/programove-prohlaseni-26609>

žádostí o povolení pobytu, ale také o změny v oblasti zákona o pobytu cizinců či zákona azylového.

V roce 2006 došlo k zásadní změně azylové legislativy v souvislosti s včleněním takzvané klasifikační směrnice. Kromě jiného byla k existujícímu statusu azylu přidána nová forma ochrany (takzvaná doplňková ochrana) – ta mohla být udělena cizinci, jenž sice nesplňoval důvody pro udělení azylu, nicméně v případě jeho vrácení do země původu by hrozilo nebezpečí vážné újmy. Z hlediska politiky zaměstnávání cizinců je třeba připomenout schválení nového zákona o zaměstnanosti v roce 2004, který významně zpřesnil podmínky zaměstnávání cizích státních příslušníků.⁵³

Specifickým prvkem tuzemské migrační politiky po vstupu České republiky do Evropské unie byl projekt takzvaných zelených karet, který vstoupil v platnost až dva roky po prvotních iniciačních krocích. V roce 2009 tak zelené karty umožňovaly nově získat legální dlouhodobý pobyt a práci, čímž na jednu stranu zelené karty představovaly relevantní instrument k potírání nelegální formy migrace a na stranu druhou umožnily flexibilně získat kvalifikovanou i nekvalifikovanou pracovní sílu, které bylo na tuzemském trhu práce v prvních letech po vstupu do Evropské unie nedostatek.

V souvislosti s blížící se globální ekonomickou a finanční krizí docházelo zhruba od roku 2008 k modifikaci přístupů k tuzemské integrační a migrační politice. Typická byla především restriktivní opatření v migrační politice České republiky, jež souvisela se změnami na trhu práce a s rostoucí nezaměstnaností. Stejně restriktive ovšem uplatňovaly tehdy i další členské státy Evropské unie, a to právě pod vlivem mezinárodních událostí a očekávané ekonomické recese.

Cizinci ze třetích zemí v České republice tedy nalézají uplatnění zejména na pracovních místech na sekundárním pracovním trhu, který se vyznačuje znevýhodňujícími pracovními podmínkami a který negativně ovlivňuje průběh sociální integrace. Jestliže pro domácí populaci je marginalizace na pracovním trhu spojena s rizikem sociálního vyloučení, pak u zahraničních pracovníků může působit jako faktor segmentované integrace do

⁵³ DRBOHLAV, D. a kol. *Migrace a (i)migranti v Česku: Kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?* Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010. ISBN: 978-80-7419-039-1. str. 80

krajových, marginálních segmentů a subkultur hostitelské společnosti a jako bariéra plné sociální integrace do života hostitelské společnosti.⁵⁴

V souvislosti s integrační a migrační politikou České republiky po vstupu do Evropské unie je vhodné ještě zmínit, že od roku 2004 začala být tato politika mnohem více koncepčnější, což souviselo zřejmě s vyšší mírou aktivizace příslušných státních i municipálních subjektů.

Koordinací integrační politiky bylo místo Ministerstva vnitra nově pověřeno Ministerstvo práce a sociálních věcí. Došlo rovněž ke změnám strategických dokumentů v oblasti migrace a integrace – například byla aktualizována koncepce integrace, jež nově formulovala čtyři primární oblasti zájmu v oblasti integrace a migrace. Byly formulovány akční cíle a určeny prostředky i nástroje k jejich dosažení (naplnění).

4.3 Současná migrační a integrační politika v České republice

Je zjevné, že Česká republika stejně jako ostatní členské státy Evropské unie musela zareagovat na migrační krizi a přizpůsobit tomu své přístupy k problematice migrace a integrace, a to v kontextu svého členství v Evropské unii. Již bylo uvedeno, že mnohé své aktivity a postupy realizovala a realizuje Česká republika v kooperaci s ostatními zeměmi Visegrádské skupiny, nicméně na národní úrovni musí Česká republika reagovat autonomně a tak, aby to korespondovalo se zajištěním bezpečnosti a pořádku uvnitř České republiky. Směrodatná je proto v tomto směru transparentní migrační a integrační politika České republiky a s ní spojená přílehlavá sociální integrace cizinců.

Česká republika jakožto demokratická země a členský stát Evropské unie je schopna navázat na svou humanistickou tradici a zajistit nově příchozím občanům třetích států i těm, kteří v České republice již legálně pobývají, takové přijetí, jež respektuje základní lidská práva, včetně práv sociálních, přesto se objevují vůči české integrační politice četné kritiky. Sociální integrace cizinců je základním předpokladem společenské soudržnosti a stability, ale rovněž účinným nástrojem prevence sociálně-patologických jevů. Sociální integrace přitom

⁵⁴ TRBOLA, R., RÁKOCZYOVÁ, M. (Eds.). *Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR II.: Role zaměstnání a vybraných institucí v procesu integrace*. Brno: Barrister a Principal, 2011. ISBN: 978-80-87474-20-4. str. 35-36

neznamená podkopání principů teritoriality a zásluhovosti, na kterých evropské sociální systémy (ten český nevyjímaje) stojí.⁵⁵

Bylo již naznačeno, že Česká republika po vstupu do Evropské unie sice realizovala konkrétní kroky v rámci integrační a migrační politiky, nicméně tato aktivita a politika stála jakoby mimo hlavní zájem laické i odborné veřejnosti. Teprve v souvislosti s nástupem globální ekonomické a finanční krize a později pak ještě v souvislosti s migrační vlnou se tuzemská integrační a migrační politika stala předmětem zájmu občanů i součástí politického boje. Spojování migrace s islámským terorismem a zastrašování občanů zajišťovalo voličskou přízeň zejména pro populistické strany, reprezentované Okamurovou politickou stranou Svoboda a přímá demokracie. Prioritou vlády byla ochrana českého pracovního trhu před cizinci a také zajištění bezpečnosti a pořádku na území České republiky. Důležité ovšem přitom bylo a je také sledování postavení cizinců podle různých kritérií, na což musí navazovat příslušná integrační a migrační politika⁵⁶.

Cizinci totiž spadají do několika různých kategorií a jejich právní status se tak může značně lišit (v evropském kontextu je to markantní zejména při srovnání právního postavení cizinců - občanů Evropské unie a jejich rodinných příslušníků a cizinců z třetích zemí). Při určování rozdílných kategorií cizinců proto musejí být zohledňovány zejména tyto důležité faktory:

- 1) efektivita jejich státoobčanského svazku, pokud je vůbec nějaká;
- 2) vztah mezi jejich domovskou zemí a územním státem (tedy státem, v němž pobývají či kam hodlají vstoupit);
- 3) důvod pro jejich přítomnost;
- 4) právní základ jejich pobytu;
- 5) délka pobytu;
- 6) zda mají nějaký druh pevně stanoveného pobytu v příslušném státě;
- 7) zda jsou úředníky cizího státu či mezinárodní organizace.⁵⁷

⁵⁵ KOLDINSKÁ, K., SCHEU, H. C., ŠTEFKO, M. (eds.). *Sociální integrace cizinců*. Praha: Auditorium, 2016. ISBN: 978-80-87284-60-5. str. 15

⁵⁶ Odbor komunikace o evropských záležitostech. In: *EuroSkop*. [online]. [cit. 2019-01-25] dostupné: <https://www.euroskop.cz/9256/sekce/azylova-politika/>

⁵⁷ POŘÍZEK, P. *Vstup cizince na území státu: Pohled mezinárodního, unijního a českého práva*. Praha: Linde, 2013. ISBN: 978-80-7201-907-6. str. 53

Jednoznačné vymezení celkového směřování české migrační a integrační politiky není vůbec jednoduché, zejména za situace, kdy migrační vlna pominula a zájem veřejnosti o tuto agendu opět opadl. Nicméně lze konstatovat, že současná migrační a integrační politika zaznamenala posun v tom směru, že již není výhradní záležitostí úředníků a že jsou nastaveny optimální procesy a postupy stran státní, municipální a neziskové kooperace.

Primárním smyslem tuzemské integrační a migrační politiky bezprostředně po migrační vlně (a vlastně i nyní, kdy migrační vlna opadla) je implementace komplexu relevantních opatření do příslušných struktur tak, aby integrace cizinců byla na území našeho státu efektivní, korektní a nenarušovala vztahy s majoritní společností. Společenská tenze, která zákonitě nastoupila v souvislosti s migrační vlnou, nebyla příznačná toliko pro Českou republiku, ale prakticky pro všechny členské státy Evropské unie, přičemž integrační a migrační politika České republiky musela s aspektem společenského napětí, netolerance a nepochopení pracovat a regulovat ho.

Migrační a azylová politika České republiky v souvislosti s migrační vlnou nahlížela na migraci jako na komplexní a dynamický jev, jenž měl a má na Českou republiku a její občany jak konkrétní společenský, tak rovněž ekonomický dopad. Integrace cizinců na území České republiky je spojena s pozitivními i negativními důsledky pro českou společnost, přičemž stát a jeho orgány disponují relevantními instrumenty, díky kterým je možné korigovat příslušné integrační a migrační procesy tak, aby to korespondovalo se zájmy České republiky i se zájmy českých občanů – směrodatný je ovšem v tomto směru aktivní a flexibilní přístup České republiky k problematice integrace a migrace.

Migrační politika České republiky je zakotvena v rámci společných politik Evropské unie a její provádění do odpovídající míry vyplývá ze společných právních nástrojů Evropské unie. Mezi specifické oblasti migrace, které jsou nejvíce regulovány společnými politikami Evropské unie, patří především mezinárodní ochrana, ochrana vnější hranice Evropské unie a oblast návratů (včetně vyhošťování neoprávněně pobývajících cizinců). V oblastech legální migrace a integrace cizinců si členské státy Evropské unie zachovaly poměrně vysokou míru diskrece. Česká republika musí ve svém přístupu k otázkám migrace brát ohled nejen na specifické potřeby a možnosti státu a české společnosti, ale současně také na situaci v Evropské unii, včetně podílu na řešeních v rámci jejích společných politik.⁵⁸

⁵⁸ Migrace. In: *Ministerstvo vnitra České republiky*. [online].[cit. 2019-01-13] Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/migrace-web-uvod-migrace.aspx>

Česká republika v rámci své integrační a migrační politiky klade důraz především na bezpečnostní aspekty migrace, čemuž odpovídají i strategické dokumenty, které na problematiku tuzemské migrační a integrační politiky fakticky dopadají – nejedná se přitom jen o Strategii migrační politiky České republiky, o níž bude ještě pojednáno, ale také například o přijaté zásady migrační politiky České republiky. Tyto zásady demonstrují priority České republiky stran migrace a integrace a také zohledňují mezinárodní souvislosti této problematiky. Zásady migrační politiky České republiky dopadají na takové okruhy, jakými jsou integrace cizinců, řešení problémů nelegální migrace a řízení návratové politiky nebo mezinárodní ochrana cizinců a uznání principů a zákonitostí fungování Schengenského prostoru.

Zásady migrační a integrační politiky jsou tedy definovány v této podobě⁵⁹ – Česká republika⁶⁰:

Integrace – Česká republika dostojí povinnosti zajistit občanům v rámci své migrační politiky klidné soužití s cizinci a díky účinné integraci zabrání vzniku negativních sociálních jevů.

Nelegální migrace a návratová politika – Česká republika zajistí bezpečnost svých občanů a efektivní vynucování práva v oblasti nelegální migrace, návratové politiky a organizovaného zločinu spojeného s převaděčstvím a obchodováním s lidmi.

Azyl – Česká republika dostojí svým závazkům v oblasti azylu a zajistí flexibilní kapacity svého systému.

Vnější dimenze migrační politiky – Česká republika posílí aktivity s cílem pomoci uprchlíkům v zahraničí a s tím související prevenci dalších migračních toků, včetně podpory rozvoje zemí při zvládání migračních krizí.

Volný pohyb osob v Evropské unii a schengenská spolupráce – Česká republika bude prosazovat udržení výhod volného pohybu osob v rámci Evropské unie a v schengenském prostoru.

⁵⁹ Zásady migrační strategie. In: *Ministerstvo vnitra České republiky*. [online]. [cit. 2019-01-01] Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/zasady-migracni-strategie.aspx>

⁶⁰ Strategie migrační politiky České republiky. In: *Ministerstvo vnitra České republiky*. Praha 2015. str. 6, 8, 11, 14, 17, 19, 22. [online]. [cit. 2019-01-25] Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/strategie-migracni-politiky-cr.aspx>

Legální migrace – Česká republika podpoří legální migraci, která je pro stát a jeho občany přínosná tak, aby Česká republika mohla pružně reagovat na potřeby svého pracovního trhu i reflektovat dlouhodobé potřeby státu.

Mezinárodní a evropské závazky České republiky v oblasti migrace – Česká republika dostojí mezinárodním a evropským závazkům v oblasti migrace a aktivně se zapojí do celoevropských debat a hledání společných řešení.

Tyto zásady se staly podkladem pro Strategii migrační politiky České republiky, kterou přijala česká vláda dne 29. 7. 2015 usnesením č. 621, čímž byla rovněž přijata Komunikační strategie České republiky týkající se migrace. Strategie migrační politiky se tak stala stěžejním dokumentem, týkající se tuzemské integrační a migrační politiky, obsahující cíle v předmětné oblasti na národní i unijní úrovni. Zmíněná Komunikační strategie se pak dotýká jednotlivých aspektů migrace v rámci České republiky a je úzce spjata s jednotlivými kapitolami migrační strategie – v jistém ohledu se tedy Strategie migrační politiky České republiky nedá interpretovat bez souvislostí uvedených v Komunikační strategii.

Koordinací provádění Strategie migrační politiky České republiky je pověřen Koordinační orgán pro řízení ochrany státních hranic a migraci, který je pravidelně svoláván na expertní úrovni a nově také na úrovni vládní. Koordinační orgán má zároveň za úkol provádět aktualizaci projektových karet, které jsou vytvářeny za účelem implementace konkrétních nástrojů v rámci jednotlivých zásad migrační strategie.⁶¹

Garantem řešení problematiky migrační a integrační politiky je v České republice Ministerstvo vnitra, konkrétně pak odbor azylové a migrační politiky. Ministerstvo vnitra tedy vystupuje jako gestor mezinárodní migrace i mezinárodní ochrany v České republice a migrační a integrační politiku realizuje z hlediska úrovně koncepční i analytické.

Odbor azylové a migrační politiky byl ustanoven na Ministerstvu vnitra sice již v roce 2000, nicméně značná část pravomocí a kompetencí na tento odbor přešla teprve v letech 2009 až 2011, kdy byly odejmuty dosavadní pravomoci Policii České republiky a došlo k jejich přenesení na zmíněný odbor azylové a migrační politiky. Ten v současné době tedy realizuje jak agendu povolování trvalých pobytů, tak i agendu přechodných pobytů, dlouhodobých pobytů a dlouhodobých víz, kdy se přitom řídí zákonem o pobytu cizinců na území České republiky.⁶²

⁶¹ Strategie migrační politiky České republiky. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2015. str. 3 [online]. [cit. 2019-01-25] Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/strategie-migracni-politiky-cr.aspx>

⁶² Zákon o pobytu cizinců na území České republiky číslo 326/1999 Sb. v platném znění.

Pobytovou materii upravuje především zákon o pobytu cizinců na území České republiky, ve kterém lze nalézt v zásadě komplexní úpravu vstupu a pobytu cizinců ze třetích zemí i občanů Evropské unie, dále materii týkající se dokladů vydávaných cizincům, specifické povinnosti cizinců na úseku cizinecké správy, zajišťování cizinců v detenčních zařízeních, úpravu informačních systémů vedených úřady o cizincích, odchylky od správního řádu a od soudního řádu správního, rozšíření okruhu účastníků veřejného zdravotního pojištění či smluvní zdravotní pojištění cizinců.⁶³

Aktuálně platná strategie stran integrační a migrační politiky České republiky nyní obsahuje sedm primárních cílů, které vycházejí z již zmíněných zásad, přičemž ke každému základnímu cíli je nejprve formulován aktuální stav příslušné problematiky, a poté jsou vytýčeny cíle na národní a na unijní úrovni a dále jsou uvedeny nástroje, jejichž prostřednictvím má být cílů dosaženo.

Lze důvodně konstatovat, že integrační a migrační politika je v České republice realizována v kontextu našeho členství v Evropské unii, přičemž Česká republika byla a nadále i je připravena na nelegální migranty a ekonomické uprchlíky. Migrační vlna v současné době polevila a problémy s migrací tak mají spíše jižní země Evropské unie a nikoliv průchozí jako například Česká republika. Změna situace v oblasti migrace se pochopitelně projevila i na unijní úrovni, kde došlo ke změnám politických postupů a veřejných deklarací, nicméně je nutné si připustit, že migrační vlna se může prakticky kdykoli opakovat.

Integrace je u nás interpretována jako oboustranný a komplexní jev, s čímž souvisí i přístupy k cizincům z hlediska realizované integrační a migrační politiky. Onen komplexní jev v sobě obsahuje dimenzi politickou, ekonomickou, kulturní i sociální, a proto integrace cizinců vždy zasahovala a nadále i bude zasahovat do řady oblastí, jež ovšem mají v samotném integračním procesu rozdílnou váhu a důležitost. V České republice se po migrační vlně změnil přístup k interpretaci obsahu pojmu „integrace cizinců“, což do jisté míry souviselo i s tím, jak se k dané problematice stavěla Evropská unie (respektive některé její členské země).

Původní koncepce definovala integraci cizinců jako proces postupného začleňování imigrantů do struktur a vazeb společnosti domácího obyvatelstva. Aktualizovaná definice zdůrazňuje, že integrace je oboustranným procesem, v jehož průběhu dochází ke sjednocování

⁶³ ČIŽINSKÝ, P., DUNDR, T., HRADEČNÁ, P. a kol. *Cizinecké právo*. Praha: Linde, 2012. ISBN: 978-80-7201-887-1. str. 16

domáciho obyvateľstva a prisťahovalcú v jednu spoločnosť. Podstatné je, aby sa migranti stali súčasťou českej spoločnosti, boli soběstační a boli prínosom pro český stát. Na všech oblastech by se měly kromě státu podílet také nevládní neziskové organizace, obce a kraje.⁶⁴

⁶⁴ TRBOLA, R., RÁKOCZYOVÁ, M. (Eds.). *Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR I.: Integrovační politika*. 1. vyd. Brno: Barrister a Principal, 2011. ISBN: 978-80-87474-19-8. str. 17, 18

5 ČESKÁ INTEGRAČNÍ POLITIKA A JEJÍ BUDOUCÍ TRENDY A SMĚŘOVÁNÍ

Je zjevné, že migrační vlna pominula a tím se částečně vyřešila i migrační krize, která již není předmětem hlavního zájmu unijních politiků i národních politických elit. Neznamená to ovšem, že je problém ekonomického uprchlictví a intenzivní migrace navždy vyřešen. Česká republika v současné době zažívá v oblasti migrace stabilní období, byť integrační politika se nadále aplikuje v konkrétních případech. Každopádně však Česká republika již není vystavena problémům masové migrace a nutnosti přijímat pod tlakem evropských mocností kvóty a další opatření k řešení uprchlické krize.

Situace v oblasti migrace v České republice je dlouhodobě stabilní. V České republice k 31. 12. 2018 žilo 566 931 cizinců, což představuje 8 % nárůst ve srovnání s rokem 2017. V roce 2018 požádalo o mezinárodní ochranu celkem 1 702 cizinců (v roce 2017 to bylo 1 451 cizinců). Při nelegální tranzitní migraci na území České republiky bylo zadrženo 191 osob. Pro porovnání, v roce 2017 bylo zadrženo celkem 172 osob, v roce 2016 pak 511 osob. Příčinou nárůstu mezi léty 2017 a 2018 bylo zadržení tří větších skupin Iráčanů na přelomu února a března, od té doby se podařilo detekovat jen jedince a výjimečně menší skupiny osob. Nejčastěji byli v roce 2018 při tranzitní nelegální migraci zadrženi občané Iráku (84 osob), Sýrie (24), Afghánistánu (20), Nigérie (15), Íránu (9) a Pákistánu (7). Cílovou destinací drtivé většiny tranzitujících cizinců bylo Německo, dále Rakousko, Francie a další státy západní Evropy.⁶⁵

Je poměrně obtížné predikovat další vývoj migrace a od ní se odvíjejí realizaci integrační a migrační politiky na unijní i tuzemské úrovni. Lze ovšem alespoň konstatovat, že Česká republika by měla nyní usilovat o větší míru decentralizace v oblasti integrační a migrační politiky, aby byla připravena na situace, kdy masová migrace směrem do Evropy může opět vyvolat problémy, nadto za situace, kdy migrační vlna zasáhne Evropskou unii v době ekonomické recese.⁶⁶

⁶⁵ Situace v oblasti migrace v České republice v roce 2018. In: *Ministerstvo vnitra České republiky*. [online]. 2018 [cit. 2019-01-14] Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/situace-v-oblasti-migrace-v-cr-je-dlouhodobě-stabilní.aspx>

⁶⁶ Zpráva o migrace a integrace cizinců na území ČR v roce 2018. In: *Ministerstvo vnitra České republiky*. [online]. 2018 [cit. 2019-05-11] Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/zprava-o-migraci-a-integraci-2018.aspx>

Centralizovaná správa a výkon integrační a migrační politiky jsou spojeny se skutečností, že u nás je gestorem v předmětné oblasti Ministerstvo vnitra, dalšími významnými aktéry jsou pak Policie České republiky, Ministerstvo zahraničních věcí, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo průmyslu a obchodu, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo financí a Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy – tedy centrální státní instituce. Vliv obcí a krajů na integrační a migrační politiku České republiky není v současné době příliš velký a do budoucna lze doporučit celkovou změnu v rozdělení pravomocí a kompetencí mezi institucemi státní správy a územní samosprávy při současné kooperaci s nevládním neziskovým sektorem.⁶⁷

Pokračující koncentrace veškerých pravomocí v rukou rezortu vnitra kromě jiného působí dojmem, že migrační politika v České republice je především otázkou bezpečnosti. Tomu ostatně nasvědčují i názory některých politických subjektů a veřejných činitelů. Pro úspěšnou implementaci integrační politiky je však důležitá spolupráce na lokální úrovni. Nezbytnými partnery v tomto procesu jsou městské úřady, které by se měly rovněž odhodlat k aktivnímu přístupu a namísto „emergentních“ řešení přetékajících problémů zvolit předvídanou a preventivní strategii. Častým argumentem pro posílení integrace v regionech je umožnění účasti v komunálních volbách všem dlouhodobě usazeným cizincům.⁶⁸

S ohledem na současnou neutěšenou situaci na trhu práce je zřejmé, že nedostatek pracovních sil v tuzemské ekonomice přes setrvalou úroveň porodnosti a úmrtnosti lze vyřešit toliko cestou přijetí cizinců a jejich relevantní integrace. Je tedy nutné přijmout za fakt, že lidé, kteří míří do České republiky ze zemí mimo Evropskou unii, zde chtějí žít, pracovat a usadit se, a k tomu je nezbytné jim vytvořit přílehavé životní i pracovní podmínky pro účinnou integraci včetně nastavení spravedlivého souboru práv a povinností, akceptovaného i majoritní českou společností. Důležitý je tedy společenský konsensus na tom, že přijímání uprchlíků nemusí být vždy pro Českou republiku škodlivé a nebezpečné, ale naopak za určitých okolností i žádoucí a nezbytné.⁶⁹

⁶⁷ VALENTOVÁ, E. (ed.), FALTOVÁ, M., TROCHTOVÁ, A., ZELENKOVÁ, Š., DUBA, P. *Zvýšení role neziskového sektoru v oblasti sociální integrace pracovních migrantů v České republice*. 1.vyd., ESF 2012; ISBN 978-80-260-3541-1. str. 29 - 47

⁶⁸ TRDOLA, R., RÁKOCZYOVÁ, M. (Eds.). *Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR I.: Integrační politika*. 1. vyd. Brno: Barrister a Principal, 2011. ISBN: 978-80-87474-19-8. str. 32

⁶⁹ Ministerstva zahraničních věcí ČR, *Zahraníční politika České republiky dokumenty VII – IX/2016*, ISSN 1210-5619

Současná uprchlická krize, ale i migrační vlny ukazují, že státy neplní své závazky plynoucí z mezinárodních smluv o pomoci uprchlíkům. Důvodem může být snaha minimalizovat počty přijatých a tím i předcházet negativním konsekvencím. Je proto třeba mít nějaké vodítko, které pomůže odstupňovat míru rizika. Tím by mohl být například zákaz škodit druhým, který by měl širší význam – nebyl by jen obranou občanů proti nepřijatelným zásahům ze strany státu, ale měl by také zajistit, že imigrační politika nebude poškozovat ani imigranty, respektive uprchlíky. Tím, že tento princip zahrnuje jak obyvatele, tak imigranty, se zde akcentuje lidská důstojnost všech zainteresovaných aktérů.⁷⁰

Dnes začíná být tuzemská integrační a migrační politika oproštěna od politického populismu, což zjevně souvisí s tím, že migrační vlna přestala být u nás nosným politickým tématem. Nicméně do budoucna lze očekávat návrat některých politických aktérů k problematice migrace a s ní spojeného mezinárodního terorismu – proto lze doporučit již nyní lepší komunikaci centrálních orgánů a vlády směrem k občanům ve vztahu k migrační problematice, aby budoucí politický populismus stran migrace nebyl znovu laciným zdrojem úspěchu ve volbách.

⁷⁰ KOUDELKA, J. *Imigrace a liberalismus: Dopady migrace, teorie a možná řešení*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2018. ISBN: 978-80-7325-454-4 str. 191

Z Á V Ě R

Předmětem této bakalářské práce byla problematika uprchlictví a migrace, respektive česká integrační politika a její základní analýza. Cílem bakalářské práce pak bylo především zjistit, zda integrační politika České republiky ve stávající podobě koresponduje s národními zájmy a zda je vůbec tato politika přiléhavá ve vztahu k evropským integračním a migračním snahám.

Je zřejmé, že Česká republika se s problematikou migrace potýkala prakticky od začátku 90. let minulého století, kdy zvyšující se životní a sociální úroveň lákala občany z chudších afrických a asijských regionů k migraci směrem do České republiky. Absence relevantní a systematické integrační a migrační politiky byla v tuzemsku postupně eliminována a především po vstupu České republiky do Evropské unie bylo nezbytné přijmout taková opatření v oblasti migrace, aby korespondovaly nejen se zájmy České republiky, ale rovněž se zájmy unijními.

Migrační vlna, která způsobila následnou migrační krizi, měla výrazný dopad nejen na fungování Evropské unie, ale také na jednotlivé členské státy, přičemž Česká republika v tomto směru nebyla nikterak žádnou výjimkou. Určitou výhodou České republiky byla neoblomná politická reprezentace, zastávající tezi nepřijímat uprchlické kvóty a problémy s migrací řešit efektivně a nikoliv zkratkovitě. Spojenectví České republiky s členy Visegrádské skupiny v oblasti integrační a migrační politiky se nakonec ukázalo jako správné, neboť díky tomu si Česká republika dokázala ochránit své národní zájmy v oblasti migrace a uprchlictví.

Přijetí Strategie migrační politiky spolu s Komunikační strategií a dále posílení pravomocí a kompetencí odboru azylové a migrační politiky při Ministerstvu vnitra České republiky byly toliko jen některé konkrétní kroky a opatření, které Česká republika učinila v rámci integrační a migrační politiky. Je přitom zřejmé, že zmíněné dokumenty sledují jak národní zájmy, tak rovněž širší souvislosti migrace v kontextu členství České republiky v Evropské unii.

Přiléhavost a efektivita české integrační a migrační politiky byla předmětem mnoha odborných diskusí a polemik a stala se rovněž nosným politickým tématem. Ekonomičtí migranti a dále migranti z rizikových zemí (Sýrie, Irák, Afghánistán), kteří přes Českou republiku zpravidla jen migrovali směrem do Německa, do zemí Beneluxu či do skandinávských zemí, byli některými tuzemskými extrémistickými politiky zneužití v politickém boji. Negativní roli v tomto směru sehrála rovněž masová média a internetové komunikační platformy.

Stejná situace se ovšem odehrávala prakticky ve všech členských zemích Evropské unie. Česká republika si po dobu trvání migrační vlny a s ní spojené migrační krize dostatečně uvědomila, že nutně není primárním předmětem zájmu migrantů, přičemž neutěšená situace na tuzemském trhu práce vyžaduje příliv nových pracovních sil (kvalifikovaných i nekvalifikovaných).

Z tohoto důvodu bude nyní nezbytné modifikovat integrační a migrační politiku tak, aby se zlepšil vztah českých občanů k migrantům, respektive aby se podařilo většinovou českou společnost přesvědčit o výhodách migrace a její nezbytnosti v určitých ohledech. Nutná je určitá míra decentralizace migrační a integrační politiky a přenechání některých kompetencí z orgánů státní správy na municipalitu.

Česká republika by měla již nyní začít pracovat na takové formě integrační a migrační politiky, která bude charakteristická transparentními pravidly pro přijímání cizinců z třetích zemí a která bude zajišťovat nezbytný konsensus mezi majoritní českou společností na jedné straně a migranty na straně druhé. S ohledem na zjevnou potřebu České republiky přijmout v budoucnu migranty, jakožto nové zdroje pracovních sil, je žádoucí vytvořit již nyní takové podmínky integrační a migrační politiky, díky kterým si bude moci Česká republika vybírat ze širokého spektra migrantů, u nichž se následně rozhodne pro jejich integraci do většinové společnosti.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literatura

BARŠA, Pavel. *Imigrační a integrační politika Francie, Velké Británie a Německa po 2. světové válce: příspěvek k hledání nové přistěhovalecké politiky pro Českou republiku a Evropu*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2004.

BÍLÝ, J. a kol. *Evropská unie na rozcestí: Výzvy a rizika*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2017. ISBN: 978-80-7556-020-9.

ČIŽINSKÝ, P., DUNDR, T., HRADEČNÁ, P. a kol. *Cizinecké právo*. Praha: Linde, 2012. ISBN: 978-80-7201-887-1.

DOČKAL, V., FIALA, P., KANIOK, P. (eds.). *Česká politika v Evropské unii: Evropský integrační proces a zájmy České republiky*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN: 80-210-4076-9.

DRBOHLAV, D. a kol. *Migrace a (i)migranti v Česku: Kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?* Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010. ISBN: 978-80-7419-039-1.

Evropská komise (2017): *Relokace: Komise zahajuje řízení o nesplnění povinnosti proti České republice, Maďarsku a Polsku*. Tisková zpráva 14. června 2017, Brusel.

GOODENOUGH W.; *Culture, Language and Society*; Readingm Mass. 1971; Keesing R. The ories of Culture; Annual Review of Anthropology 1974

HEYWOOD, A. *Politologie*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. ISBN: 80-86432-95-5.

HEYWOOD, A. *Politologie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. 978-80-7380-115-1.

HORÁKOVÁ H. *Kultura jako všelék?* Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. 1. vyd. ISBN: 978-80-7419-103-9

JANÁČKOVÁ, S., JANÁČEK, K. *Na bojišti evropské integrace*. 1. vyd. Praha: Institut Václava Klause, 2018. ISBN: 978-80-7542-045-9.

KARLAS, J. *Jak předsedat Evropské unii? : návrh priorit předsednictví ČR v Radě EU*. 1.vyd. Praha : Ústav mezinárodních vztahů, 2008. ISBN 9788086506661.

KELLER, J. *Evropské rozpory ve světle migrace*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2017. ISBN: 978-80-7419-249-4.

KOLDINSKÁ, K., SCHEU, H. C., ŠTEFKO, M. (eds.). *Sociální integrace cizinců*. Praha: Auditorium, 2016. ISBN: 978-80-87284-60-5.

Kolektiv autorů PdF UHK; *Krise k multikulturalismu: Multikulturalismus v krizi*; 1. vyd. Nakladatelství OFTIS Ústí n. Orlicí; 2012.

KOUDELKA, J. *Imigrace a liberalismus: Dopady migrace, teorie a možná řešení*. 1.vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2018. ISBN: 978-80-7325-454-4.

LACINA, L., OSTŘÍŽEK, J. a kol. *Učebnice evropské integrace*. 1. vyd Brno: Barrister a Principal, 2011. ISBN: 978-80-87474-31-0.

MAJER, R. *Malé státy v EU: Příklad České republiky*. Brno: Masarykova univerzita, 2015. ISBN: 978-80-210-7992-2.

MALÍŘ, J. a kol. *Česká republika v Evropské unii (2004-2009): Institucionální a právní aspekty členství*. Praha: Ústav státu a práva, 2009. ISBN: 978-80-904024-2-3.

MALÍŘOVÁ, E., FRÜHBAUEROVÁ, P., HRUBANOVÁ, K. a kol. *Lidé v pohybu: Metodika pro práci s tématy uprchlictví a migrace*. 1. vyd. Praha: Junák, Tiskové a distribuční centrum a Na Zemi, 2016. ISBN: 978-80-7501-098-8.

Ministerstvo zahraničních věcí ČR, *Zahraníční politika České republiky dokumenty VII – IX/2016*, ISSN 1210-5619.

POPPER, K.,R. *Otevřená společnost a její nepřátelé I. 2.*, rev. vyd. Praha, Oikoymenth, 2011. ISBN 9788072981892.

POŘÍZEK, P. *Vstup cizince na území státu: Pohled mezinárodního, unijního a českého práva*. Praha: Linde, 2013. ISBN: 978-80-7201-907-6.

PŘIBÁŇ, Jiří. *Jací můžeme být? Podoby demokracie a identity v multikulturní situaci*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004. ISBN 80-86429-30-X.

QVORTRUP, Matt. *Angela Merkel: nejvlivnější evropský politik*. 1. vyd. [Trnová]: Bourdon, 2017. ISBN 9788090672840.

ROBEJŠEK, P. *Odstíny změny: Evropská krize a české národní zájmy*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Novela Bohemica, 2017. ISBN: 978-80-87683-80-4.

SATORI, G. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci: Esej o multietnické společnosti*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Dokořán, 2011. ISBN: 978-80-7363-380-6.

SCHEU, H. Ch., ČÁSTEK, M. a kol. *Aktuální otázky migrační politiky Evropské unie*. 1. Vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2010. ISBN: 978-80-7408-031-9.

SOUKUP V.; *Dějiny sociální a kulturní antropologie*; Karolinum 1996. 1.vyd. ISBN: 80-7184-158-7.

ŠTICA P.; *Etika a migrace: Vybrané otázky současné imigrace a imigrační politiky*; Nakladatelství MORAVAPRESS, s.r.o.; 2014.

TRDOLA, R., RÁKOCZYOVÁ, M. (Eds.). *Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR I.: Integrační politika*. 1. vyd. Brno: Barrister a Principal, 2011. ISBN: 978-80-87474-19-8.

TRBOLA, R., RÁKOCZYOVÁ, M. (Eds.). *Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR II.: Role zaměstnání a vybraných institucí v procesu integrace*. Brno: Barrister a Principal, 2011. ISBN: 978-80-87474-20-4.

VALENTOVÁ, E. (ed.), FALTOVÁ, M., TROCHTOVÁ, A., ZELENKOVÁ, Š., DUBA, P. *Zvýšení role neziskového sektoru v oblasti sociální integrace pracovních migrantů v České republice*. 1.vyd., ESF 2012; ISBN 978-80-260-3541-1.

VESELÝ, A., NEKOLA, M. (eds.). *Analýza a tvorba veřejných politik: Přístupy, metody a praxe*. 1. vyd. Praha. Sociologické nakladatelství (SLON), 2007. ISBN: 978-80-86429-75-5.

VLACHOVÁ, K. (ed.). *Národní identity a identifikace: Česká republika, Visegrádská čtyřka, Evropská unie*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2015. ISBN: 978-80-7419-188-6.

UHEREK, Z. *Migrace a formy soužití v cílových prostorech*. IN: *Soudobé spory o multikulturalismus a politiku identit: Antropologická perspektiva*. Plzeň: Nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN: 80-86898-22-9.

Zákon o pobytu cizinců na území České republiky číslo 326/1999 Sb. v platném znění.

Elektronické zdroje

Budování kapacit prostřednictvím kvalifikovaných lidských zdrojů a expertů. In: *International Organization for Migration*. [online]. Praha [cit. 2019-10-11]. Dostupné z: <https://www.iom.cz/aktivity/migrace-a-rozvoj>

Evropský program pro migraci. In: *European commission*. [online]. Brusel, 2015 [cit. 2019-10-12]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/european-agendamigration/backgroundinformation/docs/communication_on_the_european_agenda_on_migration_cs.pdf

Integrace cizinců na území ČR. In: *Ministerstvo vnitra ČR* [online]. Praha [cit. 2019-08-02]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/integrace.aspx>

Integrační politika, Koncepce a zpráva. In: *Cizinci* [online]. Praha [cit. 2019-10-11]. Dostupné z: <https://cizinci.cz/cs/2018-integracni-politika-koncepce-zprava>

K problematice uprchlíků a migrace. In: *Člověk v tísni*; [online]. [cit. 2019-10-14]. Dostupné z: <https://www.clovekvtsni.cz/kdo-jsme/tiskove-zpravy>

Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a smlouvy o fungování Evropské unie. In: *Eur-lex Evropa*. [online]. [cit. 2019-10-16]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>

Metodika počtu cizinců. In: *Český statistický úřad* [online]. 2017 [cit. 2019-10-06]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/scu/cizinci/metodika-poctu-cizincu>

Migrace. In: *Ministerstvo vnitra České republiky*. [online]. [cit. 2019-01-13] Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/migrace-web-uvod-migrace.aspx>

Mimořádný summit Visegrádské skupiny k řešení migrační krize se uskuteční v Praze v pátek. In: *Vlada České republiky* [online]. [cit. 2019-10-06]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/mediacentrum/aktualne/mimoradny-summit-visegradske-skupiny-k-reseni-migracni-krize-se-uskutecniv-praze-v-patek-134027/>

Národní zájem. In: *Česká televize čt24*. [online]. 2015 [cit. 2019-01-14] Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/archiv/1115446-narodni-zajem/>

Odbor komunikace o evropských záležitostech. In: *EuroSkop*. [online]. [cit. 2019-01-25] dostupné: <https://www.euroskop.cz/9256/sekce/azylova-politika/>

Official Journal of the European Union. In: *Eur-lex Evropa*. [online]. Praha [cit. 2019-06-02]. Dostupné z: [https://eur-](https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:161E:0136:0147:EN:PDF)

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:161E:0136:0147:EN:PDF](https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:161E:0136:0147:EN:PDF)

Programové prohlášení vlády Praha, srpen 2002 [online][cit. 2019-10-14]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2007-cr/vladimir-spidla/programove-prohlaseni-26609>

Situace v oblasti migrace v České republice v roce 2018. In: *Ministerstvo vnitra České republiky*. [online]. 2018 [cit. 2019-01-14] Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/situace-v-oblasti-migrace-v-cr-je-dlouhodobestabilni.aspx>

Společné prohlášení předsedů vlád zemí Visegrádské skupiny. In: *Vláda České republiky* [online]. Praha, 2015 [cit. 2019-10-06]. Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/mediacentrum/aktualne/20150904_V4_joint_declaratoion_migratio_n_FINAL_CS.pdf

Státy visegrádské čtyřky (V4) odmítají přerozdělování uprchlíků na základě kvót navržených Evropskou komisí. Přijímání migrantů by podle nich mělo fungovat na bázi dobrovolnosti. In: *Euroskop* [online]. 2015 [cit. 2019-10-14]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8954/25893/clanek/v4-odmitla-kvoty-pro-migranty/>

Strategie migrační politiky České republiky. In: *Ministerstvo vnitra České republiky*. Praha, 2015. [online]. [cit. 2019-01-25] Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/strategie-migracni-politiky-cr.aspx>

Terminologický slovník. In: *Ministerstvo vnitra ČR* [online]. Praha [cit. 2019--06]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>

The Module Lecture Guide (updated). In: *Člověk v tísni*. [online]. [cit. 2019-10-04]. Dostupné z: <https://www.clovekvtsni.cz/media/publications/674/file/1482421626-prirucka-mlg-5.pdf>

Za prací do Evropy. In: *Člověk v tísni*. [online]. [cit. 2019-04-14] Dostupné z: https://migraceonline.cz/doc/_brozura%20EU%2010%20web.pdf

Zásady migrační strategie. In: *Ministerstvo vnitra České republiky*. [online]. [cit. 2019-01-01] Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/zasady-migracni-strategie.aspx>,

Zpráva o migraci a integraci cizinců na území ČR v roce 2018. In: *Ministerstvo vnitra České republiky*. [online]. 2018 [cit. 2019-05-11] Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/zprava-o-migraci-a-integraci-2018.aspx>